

10.013

MAGYAR KÖNYV- SZEMLE

7668

REVUE DU LIVRE

PUBLICATION TRIMESTRIELLE
DE L'ACADÉMIE HONGROISE
DES SCIENCES POUR L'HISTOIRE
DU LIVRE ET LA BIBLIOGRAPHIE

1975

1

AKADÉMIAI KIADÓ • BUDAPEST

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
I. OSZTÁLYÁNAK
KÖNYVTÖRTÉNETI ÉS BIBLIOGRÁFIAI FOLYÓIRATA

91. ÉVF. 1975/1. SZ.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

MÁTRAI LÁSZLÓ

(a szerkesztő bizottság elnöke)

KÓKAY GYÖRGY

(felelős szerkesztő)

HAVASI ZOLTÁN

(társzerkesztő)

DERSI TAMÁS

V. KOVÁCS SÁNDOR

MEZEY LÁSZLÓ

REJTŐ ISTVÁN

TARNAI ANDOR

Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in HISTORICAL ABSTRACTS and/or AMERICA: HISTORY AND LIFE.

*

Megjelenik negyedévenként.

Terjeszti a Magyar Posta.

Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítők-nél, a Posta hírlapüzleteiben, a Posta Központi Hírlapirodánál (KHI, 1900 Bp. V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI. 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: 60 Ft

Előfizethető és példányonként megvásárolható az Akadémiai Kiadónál, 1054 Bp. V., Alkotmány u. 21. Tel.: 111-010 (pénzforgalmi jelzőszám 215-11482) és az Akadémiai Könyvesboltban, 1368 Bp. V., Váci u. 22. Tel.: 185-612.

SZERKESZTŐSÉG:

1088 Budapest

VIII., Múzeum krt. 14-16.

A szerkesztőség legfeljebb 1 ív terjedelmű és az MSZ 9651 szabványnak megfelelő kéziratokat fogad el (egy oldalon 30 sor, soronként 60 leütés, jegyzetek a főszöveg után). A tanulmányok rovatba szánt cikkekhez 1 oldal terjedelmű tartalmi kivonatot is kérünk. Különlenyomatok (legkevesebb 100 példány) a Kiadóhoz címzett, de a szerkesztőséghez eljuttatott levélben rendelhetők, a korrekcióra visszaküldésével egyidőben.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
I. OSZTÁLYÁNAK
KÖNYVTÖRTÉNETI ÉS BIBLIOGRÁFIAI FOLYÓIRATA

1975

XCI. ÉVFOLYAM

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

MÁTRAI LÁSZLÓ (a szerkesztő bizottság elnöke), KÓKAY GYÖRGY (felelős szerkesztő),
HAVASI ZOLTÁN (társzerkesztő), DERSI TAMÁS, V. KOVÁCS SÁNDOR, MEZEY LÁSZLÓ,
REJTŐ ISTVÁN, TARNAI ANDOR

AKADÉMIAI KIADÓ

A NÉVMUTATÓT ÉS A TARTALOMJEGYZÉKET
ÖSSZEÁLLÍTOTTA

B. JUHÁSZ ERZSÉBET

TARTALOM

TANULMÁNYOK

<i>Bitskey István—Kovács Béla: A pozsonyi jezsuita kollégium XVII. századi könyvtára és a Pázmány-hagyaték</i>	25
<i>Botka Ferenc: A magyar irodalomtudományi szakbibliográfia kérdései</i>	38
<i>F. Csanak Dóra: A Ratio Educationis és az iskolai újságok</i>	243
<i>Csapodi Csaba: XIII. századi magyarországi Psalterium Wolfenbüttelben</i>	231
<i>Dersi Tamás: Sajtó és irodalom a felszabadulás utáni években</i>	294
<i>Ecsegy Judit: A gyulafehérvári fejedelmi nyomda eredete</i>	9
<i>Havasi Zoltán: Könyvtári kutatások és a Magyar Könyvszemle a felszabadulás után</i>	1
<i>József Farkas: Einige Fragen der frühen ungarischen antifaschistischen Publizistik am Anfang der zwanziger Jahren</i>	289
<i>B. Kozocsa Ildikó: Az egyházi könyvtárak muzeális értékeinek restaurálása</i>	154
<i>Markovits Györgyi: Az emigráns „Diogenes”</i>	279
<i>D. Szemző Piroska: Jókai kiadói pere élete alkonyán</i>	262
<i>Ugrin Aranka: Közhasznú ismereteket terjesztő hetilapok a reformkorban</i>	137
<i>Vida Tivadar: A Pray-kódex orvostörténeti vonatkozásai</i>	121

KÖZLEMÉNYEK

<i>Batári Gyula: Az Egri Hétilapok c. hirdetési folyóirat</i>	321
<i>Benedek András: Egy vidéki magánkönyvtár sorsa a XIX. század közepén</i>	182
<i>Beőthy Ottó: Egy Kazinczy-kiadás variánsáról</i>	174
<i>Boda Miklós: A Trident-előtti egyházvédő irodalom jelentős képviselőjének műve Oláh Miklós könyvtárában</i>	59
<i>Boronkai Iván: Textkritisches zu Johannes Vitéz. (Rede vor dem päpstlichen Legaten Prag, 1954)</i>	45
<i>Czeplédi Imre: Adatok a „Huszár Miatyánk”-hoz és egy politikai gúnyvers 1852-ből</i>	185
<i>Dán Róbert: Péchi Simon két könyvbejegyzése</i>	73
<i>Fülöp Géza: Olvasásra buzdítás a reformkori sajtóban</i>	181
<i>Fülöp Géza: Skublics Károly és Zala megye Könyvtára</i>	313
<i>Haiman György: Telegdi Pap Sámuel betűmintája és a Tótfalusi-matrixok sorsa</i> ..	300
<i>Kathona Géza: M. Caspar Cholius: Disputatio Medica de Morbo Ungarico (Basileae 1607.)</i>	71
<i>M. Kondor Viktória: Adalékok az első világháború alatti sajtó- és cenzúra történetéhez</i>	75
<i>Kovács Zoltán: III. János niederaltaichi apát levele 1491-ből egy kézírásos passzau Agendában</i>	164

<i>Kovács József László</i> : Egy szabadkőműves emlékkönyv magyar bejegyzői	309
<i>V. Kovács Sándor</i> : Könyvek és könyvjegyzékek a XVI. századból	66
<i>Kronstein Gábor</i> : A Borsszem Jankó válsága a XX. század elején	188
<i>Markovits Györgyi</i> : Egy rövidéletű folyóiratról. (Új Föld, 1927.)	82
<i>Mészáros István</i> : Nyomtatott tankönyv a XV. század végi sárospataki iskolában ..	50
<i>Petrovich Ede</i> : Klimó püspök levelezéséből	305
<i>Simon József</i> : Székelyföldi unitárius iratok Sopron megyében	324
<i>Szilágyi Ferenc</i> : Csokonai könyvtárának egy kötete a prágai Egyetemi Könyvtárban	167
<i>Tasi József</i> : Egy Rippl-Rónay József által készített könyvborító története	324
<i>Tóth Béla</i> : Ki fordította Osterwald: „Traité des sources de la corruption qui règne aujourd'hui parmi les chrétiens” című művét magyarra?	165
<i>Tóth István</i> : Egykorú kiadatlan levél Balassi Bálint elbujdosásáról	61
<i>Váradi-Sternberg János</i> : Eötvös József művei és a cári cenzura	187
<i>Vértesy Miklós</i> : Ballagi Aladár és az Egyetemi Könyvtár	196

MAGYAR KÖNYVESHÁZ

<i>Borsa Gedeon</i> : Nádasdy Ferenc pottendorfi és lorettomi nyomdái (1666—1673) ..	201
<i>Borsa Gedeon—Hervey Ferenc</i> : Pótlások és kiigazítások a „Régi Magyarországi Nyomtatványok” (RMNy) első kötetéhez. I—II.	85
<i>V. Kovács Sándor</i> : Egy olmtüzi hungaricum 1597-ből	207
<i>V. Kovács Sándor</i> : Hungarica Strigoniensia (Bél Mátyás bibliográfiai jegyzetei) ..	92
<i>May István</i> : Pótlás a Régi Magyar Könyvtárhoz	92

FIGYELŐ

<i>Barlay Ö. Szabolcs</i> : A Diruta-kutatás mai állása	334
<i>Bónis György</i> : Repertorium Fontium Historiae Medii Aevi	333
<i>Borsa Gedeon</i> : Markos Béla (1893—1974)	102
<i>Csüry István</i> : Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve	329
<i>Haiman György</i> : Erdélyi féniks — Misztótfalusi Kis Miklós öröksége	103
<i>Kókay György</i> : Bessenyei folyóiratának eredeti példánya az Országos Széchényi Könyvtárban	104
[<i>Kókay György</i>] k. gy.: A Pécsi Egyetemi Könyvtár jubileumi ünnepei	105
<i>Kovács Zoltán</i> : Radó János Polikárp (1899—1974)	212
[<i>V. Kovács Sándor</i>] V. K. S.: Cs. Gárdonyi Klára és Csapodi Csaba Korvina- és Janus Pannonius-kutatásai	217
[<i>V. Kovács Sándor</i>] V. K. S.: A szegedi reneszánsz-ülés könyvtörténeti előadásai	216
<i>B. Kozocsa Ildikó</i> : Magyar reneszánsz könyvkötések (Sz. Koroknay Éva könyve)	209
<i>D. Szemző Piroska</i> : A jugoszláviai magyar könyv. 1945—1970.	214
A XVIII. századi kutatás és régi könyvtári gyűjteményeink	106
[<i>Vízkelety András</i>] V. A.: Codices Manuscripti	329
<i>Vízkelety András</i> : A Könyvtörténeti és Bibliográfiai Munkabizottság működéséről 1974—1975-ben	338
<i>V. Windisch Éva</i> : Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei VI. (1972)	98

S Z E M L E

Barnett, R. D.: Catalogue of the permanent and Loan Collections of the Jewish Museum London. London—New York, 1974. (<i>Scheiber Sándor</i>)	345
Bibliografia istorica a Romaniei II. Secolul XIX. Tom. I. Bucuresti, 1972. (<i>Szász Zoltán</i>)	228
Botka Ferenc: Magyar szocialista irodalom oroszul 1921—1945. Bp. 1973. (<i>B. Juhász Erzsébet</i>)	108
Dán Róbert: Humanizmus, reformáció, antitrinitarizmus és a héber nyelv Magyarországon. Bp. 1973. (<i>Bitskey István</i>)	111
A Debreceni Néplap repertórium. 1944—1945. [<i>Kókay György</i>] (k. gy.)	342
Dersi Tamás: A századvég katolikus sajtója. Bp. 1973. (<i>Rejtő István</i>)	219
Dokoupil, Vladislav: Počátky brněnského knihtisku. Brno, 1974. (<i>Borsa Gedeon</i>) 346	
Donati, Lamberto: Bibliografia della miniatura. I—II. Firenze, 1972. (<i>Vízkelety András</i>)	115
Engelsing, Rolf: Analphabetentum und Lektüre. Stuttgart, 1972. (<i>Kókay György</i>) 224	
Faragó Lászlóné—Haraszthy Gyula: Az Országos Széchényi Könyvtár katalógusai. Bp. 1972. (<i>Péter László</i>)	115
Gyurics György: Dugonics könyvtára. (Katalógus.) Szeged, 1972. (<i>Tóth János</i>) ..	223
Holl Béla: A kétszáz éves váci könyv (1772—1972). Bp. 1973. (<i>V. Kovács Sándor</i>) 112	
Kárász József: A Csongrád megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája. 1843—1970. Szeged, 1974. (<i>Lakatos Éva</i>)	221
Književnosti narodnosti Vojvodine 1945—1972. Novi Sad—Beograd, 1973. (<i>Fried István</i>)	117
Korompainé Szalacsi Rácz Mária: Hajdú-Bihar megye sajtóbibliográfiája 1843—1970. Debrecen, 1973. (<i>Balogh György</i>)	220
Körner, Alfred: Die Wiener Jakobiner. Stuttgart, 1972. (<i>Kókay György</i>)	226
Kurrens külföldi periodikus kiadványok jegyzéke. Bp. 1973. (<i>Kókay György</i>) ...	342
Locke, John: Levél a vallási türelemről. Bev. Mátrai László (<i>Dán Róbert</i>)	344
A ma könyve — a könyv holnapja. Békéscecsaba, 1973. (<i>Voit Krisztina</i>)	113
A „Magyar kódexek” elnevezésű gyűjtemény. Bp. 1973. (<i>V. Kovács Sándor</i>) ...	341
Mészáros István: A XII. századi esztergomi diákjegyzet. Bp. 1973. (<i>Körmendy Kinga</i>)	110
Mezey László: Válasz Holl Bélának	229
Polska bibliografia prawnicza. Bibliographie juridique polonaise. 1964—1969. I—II. Warszawa, 1973. (<i>Nagy Lajos</i>)	116
Rapports de la littérature roumaine avec les littératures européennes et nord-américaines. Bucuresti, 1973. (<i>Fried István</i>)	227
Scheiber Sándor: Folklor és tárgytörténet. I—II. Bp. 1974. (<i>Dán Róbert</i>)	343
Sebők Vilma: Az Alföld repertórium. 1950—1969. (<i>Szabó Ernő</i>)	222
Slavica na Universitě J. E. Purkyně v Brně. Brno, 1973. (<i>Fried István</i>)	117
Ulbrich, Karl: Allgemeine Bibliographie des Burgenlandes. VIII. Eisenstadt, 1971—1972. (<i>Bendefy László</i>)	226
Vízkelety András: Beschreibendes Verzeichnis der altdeutschen Handschriften in ungarischen Bibliotheken. Bd. II. Bp. 1973. (<i>Szabó Flóris</i>)	109
Wernher, Juraj: O podivu hodnych vodách Uhorska. Osveta, 1974. (<i>Vida Tivadar</i>) 348	

NÉVMUTATÓ

- Abafi Lajos 179, 180
 Ábel Jenő 67—70
 Abfalter József 255
 Adalbert (Szent) 235
 Adams, Herbert Mayow 88
 Ady Endre 284—287, 324, 325, 344
 Ágai Adolf 190—193
 Agapitus (pápa) 133
 Agárdi Ferenc 84
 Ágh, Stephanus 324
 Albertus Magnus 29
 Albertus Paduanus 70
 Albó, Jozsef 111
 Alexander Magnus 70
 Alexandriai Katalin (Szent) 236
 Alexandrov, K. 187, 188
 Alkuin 128
 Allen, P. S. 61
 Álmos (fejedelem) 100
 Alphanus 132
 Alvinczi Péter 11, 13, 14, 21
 Alxinger 318
 Ambro Ferenc Ignác 112, 113
 Ambrosius 28
 Ambrus Zoltán 189, 192
 Amerbach, Johann 56
 Anakreon 317
 Andersen, Hans Christian 181, 182
 Andor Leon 284
 Andrassy Antal 325
 Andreopulos, Michael 100
 Antal (padnai), (Szent) 235
 Antal Sándor 284, 287
 Aphthonius 69
 Apponyi Balázs 29
 Apponyi Sándor 2, 73, 88, 335, 337
 Aranka György 172, 312
 Arany János 344
 Arató György I. Szántó György
 Ardó Alfréd 271, 272, 275
 Ardó Sándor 284
 Aretino, Pietro 32
 Argyropulos, Johannes 35
 Aristotelés 27
 Arius 28
 Aristotelés 29, 35, 69
 Árpád 100
 Árpádházi Margit (Szent) 234, 236, 238—240
 Artner Edgár 246
 Arx, Walther von 213
 Athanasius 28
 Athias 103
 Auceps Gáspár 208
 Aucupus, Caspar I. Auceps Gáspár
 Augustinus 28, 75, 116, 128, 237, 240
 Aurenhammer, H. 115
 Ausonius 69
 Avicenna 29, 30
 Baader, Gerhard 128
 Babits Mihály 290, 295, 333
 Backer 34
 Bácskai Vera 182
 Bácskay Albert 192, 193
 Bacsó Béla 290
 Bajcsy-Zsilinszky Endre 282, 283
 Bajza József 174, 175, 178—180
 Bakcsy Gábor 183
 Bakócz Tamás 188
 Bakos József 207
 Bálán, Ion 117
 Balásfi Tamás 21, 23, 32
 Balassa család 64
 Balassa András 62, 65, 66
 Balassa Anna 63
 Balassa Ferenc 62, 64, 251
 Balassa János 62, 64
 Balassa Magdolna 63
 Balassa Zsigmond 97
 Balassi Bálint 61—66, 89
 Balázs Béla 284, 285, 287, 290, 294,
 297
 Balbus de Ianna, Johannes 53, 54
 Bálint (diák) 68
 Ballagi Aladár 196—200
 Balog Sándor 324
 Balogh Ferenc 79, 80
 Balogh György 221
 Baloghy István 179
 Bánffi Farkas 302
 Bánffi György (Losonci) 301—304
 Bánffi Miklós 324
 Bánffy György (Alsólindvai) 67
 Bánffy Miklós (Alsólindvai) 68
 Bánhegyi Zsolt 342

- Bánóczy Kálmán 80
 Bányai János 117
 Baranyai Decsi János 334
 Barb, A. A. 345
 Barbaro, Francesco 306
 Barbul Jenő 198, 199
 Barcsa János 168—170
 Bárdos Arthur 296
 Barhelemy 318
 Barlay Ö. Szabolcs 338
 Barna Ferdinánd 115
 Barnett, R. D. 345
 Báróczy Sándor 312
 Baronius 29
 Baróti Lajos 263
 Barta István 140
 Barta János 222
 Barta Lajos 284, 287, 290
 Barta Lajosné 1. Szucsich Mária
 Barta Sándor 83, 84
 Bártfai Szabó László 62, 138
 Bartholomeus, Gerius 70, 71
 Bartoniek Emma 121
 Basilius Magnus 28
 Bata Imre 329, 333
 Batári Gyula 321, 324, 333
 Báthory család 62
 Báthory István 62, 66
 Báthory Zsigmond 335—337
 Batsányi János 175, 176, 179, 180, 279
 Batthyány család 201
 Batthyány Boldizsár 213
 Batthyány József 67, 93
 Baudelaire, Charles 284
 Bayer, Johannes 95
 Bayerus, Johannes 94
 Bayle, Pierre 318
 Bäumer, R. 60
 Becanus, Martinus 28
 Beccaria 318
 Beck 166
 Becker 116
 Beczássy Judit 298
 Beda Venerabilis 123, 127—132, 134
 Békefi Remig 121
 Békes Gáspár 66
 Bél Mátyás 67, 92—94, 96, 97
 III. Béla 241
 IV. Béla 236—241
 Belarius, Thomas 33
 Bellarmino, Roberto 28, 29
 Bellobradenus, Paulus 92
 Bellus, Dominicus 204
 Bembo, Pietro 29, 30
 Benamy Sándor 284
 Bencsik István 113, 114
 Bencze József 324
 Benczur 257
 Benda Kálmán 92, 166, 226
 Bendefy László 227
 Benedek (plébános) 58
 Benedek (Szent) 127, 128, 234
 Benedek András 185
 Benedek Elek 216
 Benedek Ferenc 106
 Benedek Károly 284
 Benedek Marcell 83
 Benedictus, Jacobus 69
 Beniczky 283
 Benjámín Ferenc 290
 Benjámín László 294
 Benkő Gyula 266, 267
 Benkő József 253
 Benyák Bernát 224
 Benzig, Josef 53, 89
 Beóthy Ottó 180
 Bér Dezső 191, 193
 Berčić, Branko 87
 Berda József 296
 Berecz Mihály 307, 308
 Berger, Elias 15
 Berkovits Ilona 158, 241
 Berlász Jenő 67, 331, 332
 Bernard, Jean Frederic 169
 Bernáth Zsigmond 183
 Berzeviczy Gergely 312
 Berzsenyi Dániel 38, 314
 Bessenyei család 167
 Bessenyei Ferenc 192
 Bessenyei György 104, 105, 112, 167, 172
 Bessenyey Anna 167
 Bethlen Ferenc 163
 Bethlen Gábor 9—15, 17, 18, 23, 73, 75
 Bethlen István 73, 75, 282, 283
 Bethlen Kata 324
 Bethlen Margit 298
 Bethlen Miklós 302
 Bibó Lajos 222
 Bierleutgebs, Daniel 91
 Bierleutgebs, Fabian 91
 Bierleutgebs, Michael 90
 Bikicki, Milana 117
 Bing, M. S. 325, 326
 Birkás Endre 105
 Bíró Lajos 190
 Biscop Benedek 127
 Bisztray Gyula 2
 Bitskey István 25, 26, 28, 30, 32, 34—36, 112
 Blaire, Albert 127
 Blancardus, Stephanus 173
 Blasi, Andreas 96
 Bleyer Jakab 200
 Bloch, Ernst 85, 293
 Blumauer, Alois 309
 Bocatius, Johannes 13, 16, 89, 94
 Bocskai István 62, 67
 Bod Péter 101, 125
 Boda Miklós 61, 106, 207
 Bodea, Cornelia 228
 Boethius 29
 Bogáti Fazekas Miklós 112
 Bogdán István 176, 180
 Bohatta 104
 Bohemus, Lampertus 90
 Bohuss, Johann von 309
 Boileau Despréaux, Nicolas 318

VIII

- Bóka László 297
 Bókay János 298
 Bokesová-Uherová, Mária 136
 Boldissár Iván 296
 Bónis György 334
 Bonne, Johannes 208
 Bonyhay Benjámín 185
 Bornagius, Paulus 95
 Bornemisza Péter 89, 343, 344
 Bornemissza János 324
 Boronkai Iván 47, 49, 50
 Boross Elemér 298
 Borsa Gedeon 18, 90, 102, 207, 333, 339, 340, 348
 Borsi Károly 106
 Borsos Tamás 75
 Bortnyik Sándor 83—85
 Botka Ferenc 38, 40, 42, 44, 108, 338
 Bottrigari, E. 336
 Bowegnie, Mme de 156
 Böhm Vilmos 287
 Bölöni Farkas Sándor 141, 151
 Börsök Andor 80
 Bradley 116
 Braittenaicher, Ioannes 91
 Brandt, Fredericus 208
 Brassai Sámuel 151
 Braun Róbert 290
 Braunfels, W. 115
 Braunschweig, August 240
 Braunschweig, Erich 240
 Braunschweig, Wilhelm 240
 Brechet, Erasmus 68
 Breitinger, Johann Jacob 166
 Brendelius, Johannes Caspar 96
 Brettschneider I. Placotomus, Johannes
 Bridferthus Ramesiensis 131, 134
 Brocardi, Almasi 59
 Brockhaus 140
 Brod, Max 56
 Bródi Ernő 290
 Bródy Sándor 297
 Brougham, Henry 138
 Browne, G. F. 127
 Brunelli, Girolamo 112
 Brutus János Mihály 334
 Buchanan, Georg 29
 Buchner Alajos 323
 Budai Ézsaiás 167
 Bugát Pál 333
 Bugenhagen, Johannes 111
 Buntzler, Georg 68
 Burcensis de Czeidino, Martinus 346
 Burchard 59
 Bure 318
 Burney 336
 Butzmann, H. 231
 Buxtorf, Johannes 27, 30
 Buzás László 222
 Buzinkai György 166
 Bükyné Horváth Mária 342
 Bürger, Gottfried August 173, 174
 Byron 343
 Caesar, Ioannes 90
 Caesar, Tobias 91
 Cajetan (Tommaso de Vio) 61
 Calepinus, Ambrosius 30
 Campanella, Tommaso 28
 Campe (kiadó) 318
 Canisius Szent Péter 28, 29, 86, 87
 Čaplovič, Ján 11, 12, 17, 19, 21—23, 85
 Carion, Johannes 74, 75
 Carrière 209
 Cassianus 344
 Cassiodorus 127, 128, 133
 Castiglione, Johannes 45
 Catullus, Caius Valerius 29, 69
 Cebanius, Abrahamus 94
 Ceglédi Sándor 60
 Celsus, Cornelius 121
 Cernerné Wilhelm Gizella 88
 Chájjim b. Aser Ansel 345
 Chevalier, Ulysse 213
 Chladny, Georgius 95
 Cholius Gáspár 71, 72
 Chovan, Juraj 348
 Cibiniensis, Melchior 96
 Cicero, Marcus Tullius 29, 68, 100, 101, 349
 Claridge, R. T. 181
 Claus, Helmut 89
 Clauser Mihály 33, 36
 Clemens Alexandrinus 28
 Clément 287
 Clementinus 70
 Cleonardus 69
 Cnapitzius, Georgius 95
 Cobbet 138
 Coelius, Aurelius 128
 Colineus, Simon 307
 Comenius, Amos Johannes 94, 113, 244
 Comestor, Francisus 70
 Conradus, Georgius 208
 Constantinus Africanus 132
 Cornelius a Lapide 34
 Cornerus 71
 Corsa, Filip 85
 Corvus Burcensis, Andreas 346
 Cosmerovius, Mattheus 203
 Cowell, Henry 85
 Crayka, Michael 95
 Crescentius, Petrus 157
 Crousaz, M. de 169, 171
 Čurčić, Marija 117
 Curtius Alexander Carolus 94
 Curtius Rufus 29
 Custos, Dominicus 88, 89
 Czahórski, E. 116
 Czako Ambró 83
 Czako Elemér 175, 303
 Czegle Imre 73
 Czeplédi Imre 187
 Czeke Marianne 199
 Czember, Georgius 94
 Cziffra Géza 284
 Czigány Lóránt 105

- Czizek, Nicodemus 92
 Czvittinger Dávid 38, 93
 Csabay Anna I. Illyés Gyula
 Csáky Sörös Piroska 214—216
 Csáky Zsigmond 189
 Csanádi Albert 112
 Csanádi Demeter 334
 Csanádi János 96
 F. Csanak Dóra 243, 244, 246, 248, 250,
 252, 254, 256, 258, 260
 Csánky Dezső 236, 237
 Csányi László 314
 Csaplár Benedek 258
 Csapodi Csaba 57, 217, 218, 224, 231, 232,
 234, 236, 238, 240, 242, 339—341
 Csapodi Vera 134
 Császár Károly 80
 Csatkai Endre 201
 Csécsy Imre 325
 Cserey Farkas 312
 Cserszky Antal 184
 Csillag György Károly 309
 Csillaghy Miklós 284
 Csók István 287
 Csóka J. Lajos 127, 132, 136, 243, 246,
 251, 257
 Csokonai József 172
 Csokonai Vitéz Mihály 113, 167—174
 Csorba István 96
 Csűry István 333, 342
 Dán Róbert 73, 75, 111, 112, 216, 217, 344,
 345
 Danhaverus, Johannes Conradus 96
 Dankanits Adám 59
 Dankó József 212
 Danzer János 224
 Darvas József 294, 296, 297
 Dávid Ferenc 216
 Deák Ferenc 314
 De Berier 116
 De Casa, Specie 65
 Dedek Crescens Lajos 199
 Dehmel, Richard 287, 293
 De Luca, Ricardo 85
 De Marinis, Tammara 208
 Démostenés 29
 Dentulini Drithoma, Thomas 95, 96
 Dersi Tamás 189, 193, 219, 220, 294, 296,
 298
 Déry Tibor 83, 294—297
 Descartes 260
 Deslandes, M. 169, 170, 174
 Dessewfy József 184
 De Torre, Guillermo 85
 Dévény Jenő 287
 Dezsényi Béla 2, 4—7, 222, 243—245,
 251, 331
 Dézsi István 10
 Dézsi Lajos 167
 Diamandi Miklós 229
 Dietrichstein, Karl 307
 Dioscoridés 128
 Diringer, David 241
 Diruta, Girolamo 334—338
 Dissingerus, Elias 90
 Dobó Ferenc 63
 Dobó Krisztina 63
 Doby Antal 184
 Dokoupil, Vladislav 346—348
 Domanovszky Ákos 98—100
 Domokos Lajos 166
 Domokos Márton 165, 166
 Domonkos (Szent) 234—236
 Donati, Lamberto 115
 Döme Károly 313
 Dóry Gábor 186, 187
 Drasche-Lázár Alfréd 79
 Draskovich György 32, 164
 Drescher Pál I. Szentkuty Pál
 Dreznitz, Samuel 345
 Drugulin, Wilhelm Eduard 88
 Dubravius, Dániel Szakolci 97
 Du Change 125, 126
 Dudith András 112, 345
 Dugonics András 223, 224
 Duhamel, Georges 284
 Dunoyer, Pierre 169
 Dupin, Ellies 61
 Dusányi Ferenc 80
 Dutka Mária 298
 Duțu, Alexandru 227
 Dux Adolf 188
 Dümmerth Dezső 100
 Eck, Johannes 28
 Eckhardt Sándor 62, 64—66
 Eckhart Ferenc 247
 Eckstein, Nicolaus 208
 Ecsedy Judit 9, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22
 Edelmann, R. 345
 Edvárd (Szent) 235
 Egen, Sebastianus 91
 Eis, Gerhard 135
 Eitner 335
 Elek (Szent) 235
 Eluard, Paul 298
 Emich Gusztáv 191
 Emmerich, Lorenz (?) 22
 II. Endre 241
 Engel, Johannes 317
 Engelsing, Rolf 224, 225
 Entz Géza 135, 307
 Eötvös József 184, 187, 188, 282
 Eötvös Károly 145
 Eötvös Tamás 182, 183
 Erasmus Roterodamus, Desiderius 28, 30,
 56, 60, 61, 68
 Erdei Ferenc 296
 Erdei Sándor 296
 T. Erdélyi Ilona 139
 Erdélyi László 134
 Erdős Renée 298
 Erdősi Laura 348
 Erg Agoston 85

- Ernyei József 123, 127, 128, 132—134
 Ertsey Péter 222
 Erzsébet („antimonialis”) 238
 Erzsébet (Szent) 234, 235
 Esparza, Martinus de 202
 Esterházy Miklós 99
 Esterházy Pál 196, 197
 Eszterházy Károly 307
 Euclidés 29
 Euripidés 29
 Eusebius 28, 29, 35, 128
- Fábián Dániel 97
 Fábián Zoltán 222
 Fabinus Dániel 97
 Fabinus, Euphemia 89
 Fabinus, Lucas 89
 Fábján Dániel 309, 312
 Fábri Gergely 162
 Fabricius, Johannes 94
 Fabró Henrik 80
 Fábry Zoltán 85
 Faitser Ferenc 251
 Falka Sámuel 174, 175
 Fallenbüchl Zoltán 11, 333
 Faludi Ferenc 253
 Faludy György 295, 296
 Falvy Zoltán 335—337
 Fan, Ioannes 90
 Faragó Lászlóné 115
 Faragó Sándor 284
 Farkas Antal 290
 Farkas Imre 201, 206, 298
 Farkas István 326
 Farkas László 332
 Fazakas József 9, 11, 21, 22, 331, 332
 Fazekas István 312
 Fehér Sándor 174
 Feja Dávid 279
 Fejér György 247
 Fejérpataky László 56
 Fejtő Ferenc 298
 Fekete Györgyné 342
 Fekete, Stephanus 94, 95
 Félegyházy József 35, 36
 Feleki Béla 271, 272
 Felicides, Paulus 95
 Felvinczi György 132
 Fényes László 83
 Fényes Miklós 105, 106
 Fényes Samu 279—288, 290
 Fenyő István 140, 146
 Fenyő Rózi 83
 II. Ferdinánd (császár) 17
 II. Ferdinánd (király) 27
 I. Ferenc 226
 Ferenc József 186
 Ferenczi Zoltán 99, 198—200
 Ferenczy Endréné 329
 Ferenczy István 167
 Ferenczy Zoltán 197
 Fessler Ignác Aurél 314
 Fest, Johannes I. Festus
- Fest Sándor 171, 172
 Festetics György 313, 314
 Festetics László 313, 320
 Festus János 11—13
 Feszty Árpádné Jókai Róza 273
 Fétis, de F. J. 335, 337
 Ficino, Marsilio 32
 Filelfo, Francesco 31
 Filipec, Johannes 346, 347
 Fináczy Ernő 243, 244, 250, 251
 Finck, Martinus 91
 Firmián Károly 306, 307
 Fitz József 115, 212, 346
 Flemingius (?) 69
 Fochi, Rodica 227
 Fodor József 295, 297, 298
 Foerstemann, Carolus Eduardus 71
 Fonseca 29
 Forbát Alfréd 85
 Forbáth Imre 84
 Forcellini, Aegidius 122—125, 127, 128
 Forgách Ferenc 18, 19
 Forgách, Franciscus I. Forgách
 Forgách Imre 96
 Forgács család 64
 Forgács Ádám 62
 Forgács Anna 62
 Forgács Ferenc 62, 63
 Forgács Imre 62
 Forgács Miklós 63
 Forgács Pál 62
 Forgács Péter 63
 Forgács Simon 62—66
 Forgács Zsigmond 62, 63, 65
 Forgács Zsigmondné I. Losonczy Anna
 Forgacz, Michael 94
 Forkel 336
 Forró György 18
 Forro, Paulus 94
 Forster, Johannes 111, 317
 Földes Sándor 85
 Földi János 312
 Fracastoro 29, 30
 Fraknói Vilmos 15, 27, 33, 34, 36, 45, 91,
 217
 Francisci, Johannes 95
 Francke, H. A. 244, 250
 Francia Kiss Mihály 285
 Frangepán Kata 68
 Frankenburger Sebestyén 164
 Franyó Zoltán 290
 Freyseisen Dániel 183
 Fridelius, Johannes 67, 95
 Fried István 117, 118, 228
 Fried Tivadar 287
 Friedenstede, Julius 240
 Friedrich István 283
 II. Frigyes (apár) 165
 Friml Aladár 244—246
 Frisius, Gemma 69
 Fritschius, Adamus 208
 Frobenius, Johannes 307
 Fröhlich Izidor 200

- Fuss 317
 Futala Tibor 106
 Führer, Tobias 95
 Fülöp („Szép”) 66
 II. Fülöp 66
 Fülöp Géza 182, 313, 314, 320
 Füst Milán 294—296
- Gaál József 185
 Gábor Andor 189, 287, 290—293, 297
 Galetanus Thienensis 27
 Gaillard 209
 Gajári Ödön 191
 Galambos Ferenc 175
 Galenus 29, 30, 128
 Galilei, Galileo 336
 Gallen János 68
 Gams, Bonifacius 164
 Garay János 344
 Gariopontus 132
 Gárdonyi Albert 18, 19, 21, 175, 236, 237, 303
 Gárdonyi Géza 216, 297
 Cs. Gárdonyi Klára 217, 218, 242, 340
 Gáspár Endre 284, 286
 Gáti István 167
 Gatterer 212
 Gavantus, Bartholomaeus 204
 Gazur, Matthias 94
 Gecse Gusztáv 345
 Gecsey György 184
 Geiger, Ludwig 56
 Gelbhaar, Gregor 22
 Gellért (püspök), (Szent) 210
 Gellért Oszkár 290
 Georgi, Theophil 34
 Georgius (continuatus) 100
 Gerben 336
 Gergely Tibor 287
 Gergely, Toursi 128
 Gergely Sándor 294
 Gersei Pethő Gáspár 63
 Gersei Pethő Orsolya 63
 Gerson 61, 70
 Gerzsenyi Istvánné 342
 Gessner, Salomon 172
 Ghelen 142
 Ghyczy Dénes 80
 Giler, J. A. 127
 Gilowsky, Kajetan 226
 Giunta, Lucantonius de 161
 Glauco 128
 Goda Gábor 294
 Goldschmit, Jacob Sigismund 69
 Goll, Ivan 85
 Goll-Studer, Claire 85
 Gombocz István 330, 331
 Gombocz Istvánné 331
 Gordon, Jacob 34
 Goriupp Alisz 38, 115
 Gottlieb Antal, Máramarosi 112, 113
 Gömörly Viktor 284
 Göndör Ferenc 290, 324, 325
- Görlitzer 69
 Grab, Walter 226
 Gracza György 263
 Gracza, Johannes 94, 96
 Granatensis, Ludovicus 28
 Grassalkovich Antal 309, 333
 Gratianus 160
 Gratzl 209
 Gräfel, Stephanus 90, 91
 Gregorius Magnus 28
 Gregorius Nazianzenus 28, 70
 Grelnertius, Timotheus 94
 Greschelius, Ioannes 208
 Gretscher, Jakob 30
 Gritsch, Johannes 33
 Grosz, Georg 287
 Grosz Géza 199
 Grynaeus Tamás 135
 Guarino, Battista 307
 Guarino da Verona 55, 217, 307
 Gueterer, Stanislaus 208
 Gulyás József 172, 341
 Gulyás Pál 4, 10, 12—16, 19, 21, 38, 174
 Gurlt 132
 Gutenberg János 348
 Gutgesell Dávid 89, 90
 Güntherová, Alžbeta 241
- Gyárfás Miklós 297
 Gyöngyösi János 168
 Győr Ferenc 85
 Györffy György 100
 György Lajos 214
 Győri Mihály 167
 Györke József 2
 Győry Mihály 168
 Gyulai Pál 266—268
 Gyurics György 223, 224
- Habermas, Jürgen 138, 145
 Habsburg-uralkodóház 112
 Habsburg Mária 60, 61
 Hacque, Johann Baptist 202, 203
 Hádásszi Juda 343
 VI. Hadrián (pápa) 60
 Haiman György 103, 104, 174, 300, 301, 305, 339
 Hain, Ludwig 53
 Hajdú Henrik 83
 Hajduska Emil 270
 Hajnal Mátyás 208
 Halasi Lipót 284, 285
 Halasy-Nagy József 345
 Halász Gábor 328
 Halle, Fannina 85
 Halmos Ignác 164
 Háló Kovács József 167—169
 Hamar Gyula 312
 Hamm, Josef 218
 Hampel Antal 80
 Handelius, Georgius 208
 Handó György 210
 Hanke Jenő 191

- Hans, Benedictus 69
 Hanseli, Johannes 95
 Hanuy Ferenc 33
 Haraszty Gyula 4, 115, 173, 329, 331
 Haraszthy Lajos 324, 325
 Haraszthy Lajosné I. H. Szederkényi Anikó
 Haraszti Emil 335, 337
 Haraszti Károly 143
 Hárs László 295
 Harsányi András 236
 Harsányi István 111, 172, 341
 Hartleben Konrád Adolf 269
 Hartlieb, Johann 109
 Hány Farkas 314—316
 Hašek, Jaroslav, 85
 Hatvani István 166
 Hatvany Lajos 83, 284, 285, 287, 290, 296,
 297
 Hauser Arnold 290
 Hausláb (ezredes) 309
 Havasi Zoltán 1, 4, 6, 114, 338—340
 Havránek, Bohuslav 118
 Hazai Samu 81
 Házi János 32
 Hebenstreit 226
 Heckenast Gusztáv 143, 144, 266, 269,
 274
 Hegedűs István 67
 Heifelder, Ioannes 208
 Heine, Heinrich 298
 Heinemann, Otto 234, 240
 Heinrich Gusztáv 266, 267
 Heinzl, Johannes 94
 Heinzeli, Matthias 95
 Héjjas Iván, 282, 285
 Hellebrant Árpád 38, 73
 Heller Bernát 343
 Heltai Gáspár 92
 Heltai Jenő 189, 191—193, 196, 294, 297
 Hemingius (?) 69
 Henricius, Johannes 95
 Henry, Martin 241
 Henselius, Valentinus 208
 Herberstein Zsigmond 348
 Hercz György 284, 287
 Herczeg Ferenc 294, 298
 Herder, Johann Gottfried 173, 174
 Heredia 234
 Herepei János 9—11
 Hermann Egyed 246
 Hermann Éva 144
 Hermányi Dienes József 344
 „Hermés Trismegistos” 29
 Hernádi György 83
 Hérodotos 29, 30
 Hervay Ferenc 92, 339
 Herwegh, Georg 287
 Herzog Mór 190
 Herzog Péter 190, 191
 Hésiodos 29, 69
 Hetzellensis, Michael Mauritius 96
 Heusinger 317
 Hevenesi, Gabriel 94, 95
 Hevenesy Gábor 98, 101
 Hevesy Iván 85
 Hidas Antal 83
 Hieronymus 28, 51, 128
 Hiller István 340
 Hippokratés 72, 128
 Hiroto 284
 Hirsch 132
 Hitler, Adolf 294
 Hittendorfi Miklós 164
 Hmira János 33
 Hnilenus, Johannes 94
 Hobel, Wolff 69
 Hodgskin 138
 Hoffhalter Rudolf 68, 91
 Hoffmann Edit 158
 Hoffmann, August 202
 Hoffmann, Emanuel 75
 Hofman Lipót 309, 312, 318
 Holl Béla 19, 21, 94, 112, 113, 213, 229,
 230, 303
 Hollenkay János 80
 Holub József 334
 Holzmann 104
 Hóman Bálint 199
 Home 318
 Homéros 29, 30
 Hóman Bálint 45
 Honegger, Arthur 84, 85
 Hopp Lajos 107
 Horányi Elek 242, 243, 258, 259
 Horatius Flaccus, Quintus 29, 46, 309
 Horthy Miklós 282, 286, 289, 340
 Horvat, Andreas 94
 Horváth András 93
 Horváth, Johannes 95
 Horváth János 242, 340
 Horváth János Mihály 309, 312
 Horváth Márton 295
 Horváth Mihály 140, 141
 Horváth Tibor 106
 Höfer, Josef 60, 239
 Hölvényi György 98, 101
 Hrabák, Josef 118
 Hrabár Mihály 184
 Hubay Ilona 22, 23, 347, 348
 Hugo de Prata 70
 Hugó Károly 283
 Hugutio I. Úgo
 Hunain Ben Isaq 133
 Hunyadi Mátyás 6, 55, 112, 217, 340, 346,
 347
 Hunyadi, Stephanus 94
 Hunyady József 157, 209
 Huszár Antal 229
 Huszár Dávid 161
 Huszár Gál 62, 85
 Ignác (Szent) 29, 235
 Ignotus Pál 297, 298
 Illés Béla 294, 298
 Illésházy István 61, 63—66
 Illésy János 14, 15, 62

Illóczy Máttyás 96
 Illyés Gyula 83, 294, 296, 297
 Illyés Katalin 332
 Imre (Szent) 234
 Imreh Sándor 302
 IV. Ince (pápa) 236, 237
 Indali György 333
 Institoris, Johannes 94
 Institoris, Michael 94
 Iogvegaeus, Joannes 208
 Irblich, Eva 329
 Iréné (császárné) 133
 Irinyi Károly 92, 166
 Isager, Kristian 132, 134, 135
 Isidorus Hispalensis 52—54, 56, 58
 Isocratés 29
 István (mártír), (Szent) 239
 I. István (Szent) 88, 134, 210, 234
 V. István 239
 Istvánffy Miklós 29, 62
 Istvánfyné Balogh Sára 328
 Iványi Béla 18, 19, 21, 33, 61, 175, 303
 Iványi Sándor 26
 Iványi-Grünwald Béla 287
 Izabella (bajor királylány) 239
 Izsépy Edit 98, 101

 Jack, Jan 138
 Jacobus 68
 Jakab Géza 314
 Jakó Zsigmond 103, 104, 301, 302, 304
 Jakobson, Roman Oszipovics 118
 James, L. 145
 Jancula, Matthias 208
 Janke, Otto 262
 Jankó János 192
 Jankovich Ferenc 296
 Jankovich Miklós 331, 332
 János (keresztelő), (Szent) 60, 235
 III. János (apát) 158, 164, 165
 János Andor 284
 János Zsigmond (fejedelem) 345
 Janus Pannonius 46, 55, 67, 210, 217, 218,
 305—307, 340
 Jarnó József 284, 287
 Jászi Oszkár 297
 Jekal, Gerold 201
 Jelen Mihály 284
 Jemicus, Johannes 94
 Jemnitz Sándor 83
 Jenei Ferenc 341
 Jenei György 223
 Jeromos (Szent) I. Hieronymus
 Jesensky János 284
 Jeszenszky Géza 333
 Johannes de Lapide 55, 56
 Johannes Pannonius Vitezius I. Janus
 Pannonius
 Johannes Varadiensis I. Vitéz János
 Jókai Károly 275
 Jókai Mór 190, 191, 193, 262—278
 Jókai Róza I. Feszty Árpádné
 Jókainé Nagy Bella 266, 272, 273

Jon, Darius 85
 Jonathan Eybeschütz 346
 Joó János 321—324
 Josika István 337
 József (nádor) 323
 II. József 105, 140, 226, 227, 259
 József Attila 83, 284—286, 298, 344
 József Farkas 289, 290, 292
 Jöcher, Christian Gottlieb 56, 90, 253
 Juhász Béla 222
 B. Juhász Erzsébet 108, 338
 Juhász Géza 296
 Juhász Gyula 290, 291, 344
 Juhász László 334
 Juhász Lászlóné 329
 Junianus 70
 Junius, Melchior 97
 Jurány Vilmos 268, 269
 Juvenalis, Decimus Junius 51
 Jügel, Karl-Heinz 22, 23
 Jüngling, Hans 70

k. gy. I. Kókay György
 Kabos Ede 190
 Kabrda, Josef 118
 Kaczér Illés 284, 287
 Kadosa Pál 83
 Kalchgruber, Christophorus 91
 Káldi György 28
 Kalinkus, Johannes 96
 Kállay Ernő 85
 Kállay Kálmán 111
 Kalmár Lajos 98, 100, 101
 Kálvin János 60
 Kamuthi Balázs 73
 Kanyar József 314
 Kapisztrán János 210
 Kapitánffy István 50
 Kaposi Bálint I. Illyés Gyula
 Kaposi Juhász Sámuel 304
 Kaprinay István 98, 307
 Karacs Teréz 144
 Karácsonyi Béla 216
 Karácsonyi János 238
 Kárász József 221, 222
 Karátson 79
 Karg, Gregorius 90
 Karg, Sebastianus 90
 Karinthy Frigyes 190, 287
 Kármán család 174
 Kármán András 173, 174
 Kármán József 113, 173, 174
 IV. Károly (király) 82
 V. Károly (császár) 66
 VI. Károly (király) 239
 Károlyi Árpád 236
 Károlyi Gáspár 28, 111
 Károlyi József 168
 Károlyi Mihály 82, 287
 Károlyi Péter 73
 Károlyi Zsuzsa 10, 14
 Karsai Albert 192
 Kass János 113, 114

XIV

- Kassák Lajos 281, 284, 285, 287, 290, 295, 333
 Kassoviadus, Nicolaus 208
 II. Katalin (cárnó) 145
 Kathona Géza 73
 Katona Ferenc 344
 Katona Imre 201
 Katona István 253
 Katona Jenő 176
 Kawecka-Gryczowa, A. 346
 Kaym, Urbanus 161
 Kazay Endre 123—126
 Kazinczy Ferenc 174—180, 309, 312, 313
 Kazinczy Ferenéné 174
 Kazinczy Gábor 179
 Kázmér Ernő 290
 Keck, Simon 70
 Kecskés András 32
 Kecskés János 27, 31—33, 36
 Kégl család 313
 Kégl János 313
 Kelberus, Ioannes 90
 IV. Kelemen 237
 VII. Kelemen (pápa) 60
 Kemény Ferenc 324
 Kemény György 222
 Kemény József 10
 Kemény Lajos 12, 13, 68, 88
 Kemény Zsigmond 190
 Kemerer, Christophorus 91
 Kempis Tamás 29
 Kenderessy István 63
 Kenyeres Ágnes 339
 Keresztury Dezső 296
 Kereszty István 222
 Kéri Pál 284
 Kerr, Alfred 293
 Kertbeny Károly 262
 Kertész Dezső 284
 Kerti Fábrián 19
 Kerver, Thielemannus 160
 Keszler József 209
 Keszthelyi Zoltán 295
 Keweri, Johannes 95
 Kichlerus, Bartholomaeus 208
 Kilián György 179
 Király Ilona 242
 Király László 342
 Kirchner, J. 139
 Kirschbaum, E. 115
 Kis Hugó 83
 Kis János 313
 Kis Lajos 313
 Kisfaludi István 324
 Kisfaludy Sándor 149, 314
 Kiss István 339
 Kiss János 200
 Kiss József 344
 Kiss Károly 84
 Kisvárdai János 50—55, 59
 Kiszely István 135
 Kitaibel Pál 99
 Kitionich János 16, 17, 20
 Klabund 287
 Klaniczay Tibor 167—169, 173, 174, 216
 Klára (Szent) 234
 Klauser 213
 Kleschius, Christophorus 95
 Klibansky, Raymond 344, 345
 Klimó György 60, 61, 105, 305—308
 Klutschius, Nicolaus 94
 Knapp Aurél 80
 Knauz Nándor 164, 212
 Kner Imre 113, 174, 177
 Kner Izidor 113
 Kniewald Károly 213
 Knight 138
 Knowles, James Pitcairn 325, 326, 328
 Kóbor Tamás 190
 Kohl I. Cholius 71
 Kohlbach Bertalan 343
 Kohn Sámuel 73, 111
 Kohner Adolf 191
 Kókay György 104—106, 226, 243, 249, 258, 342, 343
 Kol Joachimicus, Alexander 71
 Kollár Ádám 243, 251, 257
 Kolozsvári Grandpierre Emil 296
 Komját Aladár 290
 Komjáthy Miklósné 340
 Komlós Aladár 284, 287, 297
 Komnenosz János (császár) 133
 M. Kondor Viktória 82
 Kont család (Hédervári) 63
 Kónya Lajos 114
 Kopcsányi Márton 32, 202
 Koppl b. Menden Oppert 345
 Sz. Koroknay Éva 57, 58, 156, 158—161, 209, 211, 212
 Korompainé Szalacsi Rác Mária 220
 Kósa János 140
 Košecký, Ján 348
 Kossuth Lajos 186, 282
 Kostyál István 313
 Kotzebue, August Friedrich 317
 Kovacék, Bozidar 117
 Kovách Zoltán 154, 158, 165, 214
 Kovachich Márton György 260
 Kovács Béla 25, 26, 28, 30, 32, 34, 36
 Kovács Imre 296
 Kovács József (18. sz.) 167
 Kovács Józsefné 342
 Kovács József László 67, 68, 313
 Kovács Máté 4, 25, 56
 Kovács Pál 149
 V. Kovács Sándor 71, 92, 97, 113, 208, 217, 218, 339, 342
 Kozma Andor 192
 B. Kozocsa Ildikó 154, 156, 158, 160, 162, 165, 212
 Cz. Kozocsa Ildikó I. B. Kozocsa Ildikó
 Kozocsa Sándor 38, 175, 176, 333
 Köck, Johann 130
 Kóhalmi Béla 4—7, 340
 Köleséri Sámuel 301, 302, 305
 Körmendy Kinga 111

- Körmöczy János 324
 Körner, Alfred 226
 Kőszegi Imre 298
 Kövesdi, Paulus 95
 Kralovánszky Alán 135
 Kramer Mátyás 67
 Kraus, David 204, 206
 Kraus, Johann 89
 Krausz Simon 192
 Krebs Károly 334—337
 Kreil Anton 247, 249—251
 Kreith 263
 Kretsch, Heinrich Christiam 170
 Kreuchel, Elias 94
 Kristóffy József 192
 Krizsó Kálmán 301
 Kronauer, B. 309
 Kronstein Gábor 196
 Kropf Lajos 334, 335, 337
 Krusith János 63
 Kubelik János 167—169
 Kubelikné I. Széll Marianne
 Kuczyńska, I. 116
 Kudor Károly 199
 Kuhnelius, Tobias 208
 Kulcsár György 68, 162
 Kulka, Georg 292
 Kultsár István 333
 Kultsár Istvánné 333
 Kumorovitz B. Lajos 334
 Kun Erzsébet 238
 Kunigunda (Szent) 238
 Kunoss Endre 149
 Kurszán (vezér) 100
 Kutassy János 62
 Kyriss, Ernst 209, 211

 Lackner Kristóf 67, 68
 Lactantius Firmianus 344
 Lajos (Szent) 235, 239
 I. (Nagy) Lajos 213
 II. Lajos 60
 Lakatos Éva 222
 Lakatos István 335
 Lampel Róbert 262—267, 272, 274, 275
 Landler Jenő 84
 Lang Lajos 284—286
 Lányi Olga 83
 Lascaris Mária 241
 Laskai Osváth 28
 I. László (Szent) 133, 234
 V. László 45, 49, 50
 Latjak, Djura 117
 Laux, Rudolf 129—131
 Lázár Béla 326
 G. Lázár Ilona 287
 Lázárné Szini Karola 136
 Lehmann, Edgar 134
 Lehmann, Paul 53
 Leibniz, Gottfried Wilhelm 113
 Leistikow, Dankwart 134
 Leitner család 191
 Leittenmair, Paulus 90

 Lencsés György 136
 Lengyel András 185
 Lengyel József 290
 Lengyel Lajos 114
 Lenin 83, 283
 Leopold (nagyherceg) 226
 Lépes Bálint 28, 32
 Le Poivre, Marguerit 156
 Lepold Antal 88
 Leroquais 213, 235, 239
 Lessius, Leonardus 28
 Lesznai Anna 284, 287
 Libotzki, Ioannes 90
 Lichtenthal, Pietro 336
 Liebknecht, Karl 83
 Liebmann, Kurt 84
 Limbacher, Andreas 90
 Linacrus 69
 Lindsay, W. M. 52
 Linek Lajos 193
 Lipcey Adám 192, 193
 II. Lipót 226
 Lippmann, Heinz 85
 Livius, Titus 29
 Locke, John 317, 318, 344, 345
 Loibel, Ferdinand 309
 Longchamps, R. 116
 Longolius, Christophorus 69
 Lonkay Antal 220
 Lorilleux 138
 Lorintz 10
 Losonczy Anna 63, 65, 66
 Loubet, Émile 270
 Loza, St. 116
 Lubomiersky, Nicolaus 208
 Lucanus, Marcus Annaeus 52
 Lucas Coronensis 210
 Lucretius Carus, Titus 29
 Ludecus, Mattheus 71
 Ludmilla (Szent) 238
 Lukács György 290, 292, 293, 295, 298
 Lukácsy Sándor 140, 141
 Lullus, Raymundus 32
 Lupas, Ion 229
 Luther Márton 61, 71, 344
 Lyka Károly 326
 Lyra, Nicolaus de 28, 70

 Macchiavelli, Niccolo 29
 Machar, Svatopluk József 284
 Macropedius, Georgius 69
 Macurek, Josef 118
 Madzsar Imre 197
 Madzsarné Jászi Alice 84
 Magyar Lajos 290
 Magyarországi Mária I. Habsburg Mária
 Magyarországi Miklós 213
 Majakovszkij, Vlagyimir Vlagyimirovics
 83
 Major Ottó 296
 Major Sándor 314
 Makan, Ján 117

- Makó Pál 243, 247, 249—253, 255, 256
 Makrai Márton 63
 Mályusz Elemér 236, 238, 334
 Manger, Michael 89
 Maniu 297
 Manlius János 91, 201, 333
 Mann, Heinrich 293
 Mann, Thomas 293
 Manutius, Max 52
 Márai Sándor 297, 298
 Marciálisz (Szent) 235
 Marcus Aurelius 314
 Margit Szent I. Árpádházi Margit
 Mária Magdolna 235
 Mária Terézia 243, 246, 251, 255, 256
 Markos Béla 102
 Markovits Györgyi 85, 279, 280, 282, 284,
 286, 288, 333
 Márkus László 297
 Marosvásárhelyi Gergely 12, 13
 Marót Miklós 100
 Maróthy György 166
 Marsovszky Ivor 79
 Martialis, Marcus Valerius 29
 Márton (Szent) 235
 Marx, Karl 281
 Masal 209
 Massa Simon 97
 Mastinger, Quirin 175
 Matolay Bernát Sámuel 309
 Mátrai László 2, 4, 5, 7, 98, 106, 329, 340,
 344, 345
 Mátray Gábor 115
 Matteotti 283
 Matzner Hugó 284, 285
 Max, Manitius 133
 May István 92
 Mayer, Anton 202, 203
 Mayer, Conrad Ferdinand 131
 Mayer Ferenc Kolos 131
 Mayer István 142
 Mazal, Otto 309, 329
 McLuhen 114
 Meffert, Franz 134
 Megiser, Hieronymus 87
 Mehmed ((pasa) 349
 Meissner, Balthasar 206
 Melanchthon, Philippus 30, 68, 69, 344
 Melczér János 97
 D. Melha Edit 231
 Melich János 57
 Melius Juhász Péter 111
 Melotai Nyilas István 10
 Menchelius 69
 Menochius 28
 Mensator, Stephanus 92
 Ment, Johann 96
 Merle, Péter 68
 Mészáros István 50, 59, 110
 Metz, Wolfgang 134
 Mezey László 56, 121, 131, 213, 230, 234,
 239, 242, 334, 338—340
 Michael de Conyn 57
 Miedzysleski, Laurentius 57
 Mielliczky, Georgius 208
 Migne, Jacques-Paul 128
 Migray József 290
 Mihályi Ödön 284, 287
 Miklós (apát) 132
 Miklós (plébános) 58
 Miklós (Szent) 235
 Miklóssy János 333
 I. Miksa (császár) 62
 II. Miksa (császár) 63, 96
 Mikszáth Kálmán 191, 193, 220, 344
 Miller, A. 116
 Mišianik, Ján 241
 Mockius, Jacobus 96
 Mohl Adolf 203, 204, 206
 Mohlberg, Cunibertus 164, 213
 Mokchai András 19
 Mollerus, Nicolaus I. Müller
 Molnár Antal 84
 Molnár Farkas 84, 85
 Molnár Ferenc 216
 Molnár János 247, 251—254, 256, 260
 Molnár K. János 243, 246, 247
 Molnár József 84
 Mondok, Georgius 306
 Monoki István 222
 Monoslói András 32
 Montaigne 170
 Montanus 28
 Moravcsik Gyula 133
 Morghen, Raffaello 333
 Móricz Zsigmond 38, 76, 216, 290, 291, 325
 Mossóczy Zakariás 32, 33, 61
 Mozart, Wolfgang Amadeus 309
 Munkácsy Mihály 186
 Murman Gergely 164
 Mühsam, Ludwig 287
 Müller Miklós 11—18, 20, 23
 Münster, Sebastian 74, 111
 Mycillius, Jacobus 68
 Nádai Pál 174
 Nádasy Ferenc 18, 62, 201—207
 Nádasy Ferenc, ifj. 201
 Nádasy Ferencé Esterházy Anna 202
 Nádasy György 210
 Nádasy Lipót Flórián 308
 Nádasy Pál 201
 Nádass József 284, 287
 Nagi, Emericus I. Tolnai Nagy Imre
 Nagy Dezső 273
 Nagy Ernő 340
 Nagy Gábor 172
 Nagy Gyula 61
 Nagy Imre I. Tolnai Nagy Imre
 Nagy Iván 312, 313
 Nagy Károly (császár) 134
 Nagy Károly 142
 Nagy Lajos (XIX. sz.) 273
 Nagy Lajos 82, 291, 294, 295
 Nagy Lajos (jogász) 117
 Nagy László 15

- Nagy Pál, Felsőbüki 324
 Napóleon 181
 Natter-Nád Miksa 123
 Nemes Béla 114
 Németh Alfréd 79
 Németh Andor 83, 279, 280, 284, 287
 Németh Antal 84
 Németh János 10, 19, 20, 96
 Németh László 296, 297, 314
 Németh László (könyvtáros) 314
 Németh Mária 329, 340
 Németh S. Katalin 216
 Némethi Jakab 23
 Némethy, Ludovicus 164
 Neruda, Jan 284
 Neumannus, Valentinus 208
 Newton, Isaac 253
 Niceron, Jean-Paul 60
 Nicolaus Praepositus 132
 Nide, Johannes 70
 Niernberger Lőrinc 61
 Nitsch, Johannes 208
 Novák Krizosztom 251
 Nursiai Benedek I. Benedek (Szent)
 Nyékhegyi Tiborné 338
- Obadja 343
 Okolicsányi Imre 255
 Oláh Gábor 29, 333
 Oláh Miklós 59—61, 111
 Olschki, Leo S. 115
 Olympiades 238
 Ónody Géza 220
 Opitz Márton 11
 Orbán (mester) 210
 IV. Orbán (pápa) 237
 Orbán Elek 73
 Orosz József 150, 151
 Osterwald, Jean-Frédéric 165, 166
 Oswald I. Oszvald
 Osztrozith, Johannes
 Oszvald 116
 Ovidius Naso, Publius 29, 68
- Paep, Johannes 307
 Pagninus 28
 Pajkossy György 339
 Pajkossy Györgyné 99, 101
 Pál, Aigina-i 132
 Pál (másoló) 57
 Pál, Remete (Szent) 210
 Pál (Szent) 235
 III. Pál (pápa) 60, 61
 Pál Ferenc 284
 Palasovszky Ödön 83, 84
 Páldi Székely István 301
 Paleologus, Jacobus 217
 Pálffy Tamás 202
 Pálffy család 63
 Pálffy Albert 185
 Pálffy János 66
 Pálffy Kata 63, 65
- Pálffy Miklós 62—65
 Pálházi Göncz Miklós 206
 Pallás Imre 342
 Pálóczi Horváth Simon 183
 Palotai Boris 296
 Palumbinus, Matthias 96
 Panigarola 28
 Pansier, P. 130
 Pap Károly 173
 Pápa József 83—85
 Pápai Páriz Ferenc 103, 125, 344
 Papias 52, 53, 56
 Papp Dániel 190
 Papp István 340
 Papp József 135
 Paracelsus 30
 Paraeus, Philippus 306
 Parancs János 328
 Parschitius, Christophorus 95
 Parvus, Andreas 56
 Pascal, Blaise 170
 Passuth László 298
 Pastoris, Gabriel 94, 95
 Pataki Sámuel 103, 104, 301
 Patachich Ádám 247
 Pauler Gyula 201, 247
 Pauler Tivadar 250, 251
 Pauli, Simon 69
 Paulinus, Samuel 96
 Pausanias 349
 Payr Sándor 201
 Payr Vilmos 80
 Pazagelius, Tobias 90
 Pázmány Péter 19, 21—23, 25—36, 112,
 164, 214
 Péchi Simon 73—75, 112
 Péchy Blanka 298
 Pécseli Király Imre 13
 Pécsi Ferenc 213
 Pécsi Lukács 32, 86
 Pelle József 101
 Pénzes Antal 134
 Perényi József 172, 173
 Perényi Zsigmond 183
 Pergen (gróf) 244, 250
 Perger, Elias I. Berger, Elias
 Perles, Moritz 285
 Pernye András 335, 336
 Persius Flaccus, Aulus 171
 Pesti Gábor 32
 Pesti Mihály 213
 Pesty Frigyes 15
 Petancius, Felix 217
 Péter (Szent) 75, 235
 Péter (mártír), (Szent) 234, 235
 Péter (veronai), (Szent) 235
 Péter Celesztin (Szent) 235
 Péter László 115
 Petit, Johannes 160
 Petőcz Károly 113
 Petőfi Sándor 38, 149, 172, 185, 187, 190,
 266, 269, 344
 Petrarca, Francesco 29, 31, 318

XVIII

- Petri, Johann 164
 Petrik Géza 102, 165
 Petrovich Ede 308
 Petrovsky Sándor 253
 Petrőczy Kata Szidónia 341
 Petschius, Petrus 94
 Petzold, Alfons 284
 Pewny, Denise 326
 Peyer Károly 283
 Pfeiffer Ferdinánd 265, 268
 Pfeiffer Izsák 343
 Phaedrus 344
 Pichler család 203
 Picianus, Johannes 70
 Pictor, Christophorus 90
 Pighius, Albertus 60, 61
 Pilarik, Andreas 95
 Pilarik, Esaias 95
 Piller Celesztin 245
 Pintér Jenő 39
 Piper, Johannes 208
 Pírnat Antal 217
 Piroška (császárné) I. Iréné
 Piroška testvérek 285
 Placotomus Dantiscanus, Johannes 89, 90
 Platani, Paulus 95
 Platón 29, 170, 217
 Plautus, Titus Maccius 29
 Plinius Secundus maior, Caius 123, 125,
 127—129, 136
 Plinius Caecilius Secundus, Caius 169, 344
 Plutarchos 29, 30
 Podradzsky József 33
 Póka (mérnök) 320
 Polybios 30
 Pomarius, Samuel 94
 Pope, Alexandre 169—172, 174, 312
 Popeanga, Eugenia 227
 Porselius 69
 Possevino, Antonio 28, 217
 Posselt 317
 Potthast, August 333
 Pottier 287
 Praetorius Dávid 97
 Praetorius, Johannes I. Schultes
 Pray György 98
 Prazák, Richard 118
 Prechtl Farkas 164
 Preinerus, Melchior 208
 Preinlin, Matheus 346, 347
 Preschel, T. 346
 Priegell von Breslau, Hans 68
 Priscianus 110
 Proctor 53
 Prokóp (Szent) 235
 Prosnitz 336
 Prudentius, Aurelius Clemens 29
 Ptolemaios 29
 Pukánszky Kádár Jolán 331, 332
 Puky István 173
 Pulszky Ferenc 141
 Purkyne, J. E. 117
 Pyrker János 323
 Quentell, Heinrich 55, 56
 Quetonius, Samuel 95
 Ráday Gedeon 313
 Radó Antal 267, 272
 Radó Polikárp 121, 131, 164, 212—214
 229, 230, 234, 239
 Radovinus, Gabriel 96
 Ragdib (pasa) 284
 Rahner, Karl 239
 Rainerus, Georgius 90
 Rajeczky Benjamin 213, 242
 II. Rákóczi Ferenc 73
 I. Rákóczy György 101
 Rákóczy Márton 29
 Rákosi Mátyás 282
 Rakowsky, Nicolaus 96
 Rakwitz Károly 309, 312
 Ramus, Petrus 69
 Ranschburg Gusztáv 177, 180
 Ranschburg Viktor 191
 Rapaics Raymund 124
 Rasmus, Nicolaus 96
 Rathold, Erhard 347, 348
 Ráth György 92, 209, 335
 Ráth Károly 284
 Raticius, Nicolaus 96
 Rauch, Mathias 208
 Ravn, Sveinbjörnson 132
 Raynerus de Pisis 158
 Réau, Luis 115, 239
 Rebro, Augustin 348
 Reclam, Philipp 262
 Récei Boér József 301, 302
 Redmeczi T. János 12, 13
 Regiomontanus, Johannes 29
 Reiche, Rainer 122, 124, 130, 131
 Reichenthal Ferenc 287
 Reinitz Béla 285, 287
 Reis, Leonardus 90
 Rejtő István 220, 339, 340
 Relle Pál 298
 Remenius, Daniel 94
 Remenyik Zsigmond 83—85, 296
 Resnel, L'abbé du 169, 170
 Réthelyi Prikkel Marián 121
 Réthy László 193
 Reuchlin, Johann 53, 56, 59
 Reusner, Nicolaus 29
 Révai család 272
 Révai József 290
 Révay Miklós 258
 Révay Mór János 193, 266—269, 271—
 273, 275, 276
 Révay Péter 97
 Révész Imre 166
 Rezik János 244, 250
 Rhodiginus 32
 Rhormann, Gallus 97
 Riedel, Andreas 226
 Riemer, Stanislaus 208
 Rierpl János 313
 Rilke, Rainer Maria 284

- Rimay János 66
 Rimely, Carolus 164
 Rippl-Rónai József 324—326, 328
 Rippl-Rónai Ödön 326
 Ritoók Zsigmondné 300
 Róbert Oszkár 290
 Robertson 138
 Roboz Imre 191
 Rocca, Angelo 87
 Rodenbach, George 325, 326
 Roelle, Mme de 156
 Roig, J. F. 115
 Román Ferenc 183—185
 Rómer Flóris 209
 Romhányi Károly 209
 Róna Lajos 189
 Rorer, Georgius 90
 Rosdy Pál 36
 Rossweide, Heribert 35
 Rózsa György 15, 203
 Rötzer Ferenc 80
 Ruda János 88
 Rudaeus, Johannes 96
 II. Rudolf (király) 63
 Rudolf, Johann 203
 Rueber János 62
 Rumy Károly György 312
 Ruzsitska, Georg 226
 Rück, Karl 129
- Saar, Georgius de 56
 Sajó I. Jókai Mór
 Sajó Géza 53, 164, 340
 Sala Sámuel 309, 312
 Salamon (bibliai király) 70
 Sallatus I. Sala
 Sallustius Crispus, Caius 68
 Salamon, André 326
 Sampachius, Michael 208
 Sanachus, Georgius 59
 IV. Sándor (pápa) 236, 237
 Sarbiewski, Matthias Casimir 34
 Sarkadi Imre 296
 Sárosi Gyula 185, 186
 Sarre 209
 Sartorius, Hieremias 96
 Sas Andor 183
 Sauran, Wolfgang 307
 Sbaraglia 337
 Scerlingius, Johannes 96
 Schachner, Christoph von 164
 Schauer Ferenc 247
 Schaukal, Richard 284
 Schedel Ferenc I. Toldy
 Schedius Lajos 259
 Scheiber Sándor 73, 74, 343—346
 Schelbinger Gáspár 164
 Schifferer, Mathias I. Schifferer Máttyás
 Schifferer Máttyás 208
 Schiller, Friedrich 317, 330
 Schiller, G. 115
 Schilling Rudolf 272
 Schipperges, Heinrich 122, 133
- Schipperné 103
 Schischka, A. 345
 Schmid Antal 150, 151
 Scholtz Dávid 13
 Schomberg György 164
 Schottenloher, Karl 347
 Schöning, Valentin 89
 Schönvitzky Bertalan 25—27, 31, 33, 36, 251
 Schöpflin Aladár 295
 Schrammius, Paulus 208
 Schreiber, Georg 133
 Schrevelius, C. 344
 Schuller Sámuel 184
 Schultes, Hans 88, 89
 Schunke, Ilse 209
 Schütz, Kaspar 89, 90
 Schwarcz Félix 190, 191
 Schwandtner János György 47, 48
 Schwartner Márton 317
 Schwarzenberg Adolf 63
 Schweinbeck, Joannes Christophorus 90
 Scintilla, Joannes 208
 Scitovszky János 111
 Scribanus, Carolus 29
 Scultetus, Georgius 208
 Scultetus Simon 208
 Sebaldus, Heyden 69
 Sebastianus, Georgius 95
 Sebesi Ernő 284, 287
 Sebestyén Géza 332
 Sebestyén József 270, 271, 275, 276
 Sebestyén László 113
 Sebők Vilma 222
 Seelmann, Petrus Theodorus 96
 Semmelweis, Karl 201, 203, 204, 206, 227
 Seneca, Lucius Annaeus 170
 Senensi, Michael 94, 95
 Sennyei István 202
 Serarius, Nicolaus 28
 Sibelius, Samuel 208
 Sík Sándor 36
 Silagi, D. 226
 Silhouette, Mr. de 169—171
 Sillig, Julius 128
 Simon József 324
 Simonyi Zsigmond 9
 Simor János 156
 Sinapius, Daniel 94
 Singer Sándor 267
 Sipos Gyula 296
 Sirakowsky, Ignatius 208
 Sitte, Alfred 201
 Sixtus, Johannes 208
 Sjövall, Einar 132, 134, 135
 Skublics család 314
 Skublics Imre 314
 Skublics Károly 313—320
 Skydziensky, Petrus 208
 Soltész Erzsébet I. Soltész Zoltánné
 Soltész István 80
 Soltész Zoltánné 20, 53, 164, 329, 331, 340
 Somkuti Gabriella 331

- Somló István 83
 Sommervogel 34
 Somogyi Béla 283, 290
 Sopornius, Michael 95
 Soterius, Georgius 93
 Soupault, Philippe 84, 85
 Sovariensis, Gregorius 69, 70
 Sötér István 296
 Söveges Dávid 128
 Schpachterus, Augustus 208
 Spielmann József 136
 Spiess, Johann 87
 Spillenberger, Samuel 72
 Stadler, H. 135
 Stahel, Conrad 346, 347
 Stainegger, Johannes Franciscus 90
 Stainer, C. 336
 Stancaro, Francesco 30, 112
 Stankovics János 204
 Stapleton, Thomas 28
 Starnberger, Georgius 91
 Stein, Johann Heynlin von I. Johannes de Lapide
 Steinmeyer, Elias 131
 Stella Adorján 298
 Steller, Thomas 95
 Stephetius, Johannes 208
 Stern, Maurice Reinhold von 287
 Stieber, Casparus 91
 Stock, Fridericus 90
 Stoll Béla 92, 167—169
 Stotzingen család 203
 Strada, Fabianus 34
 Stranik, Ervin 284, 287
 Strasser, Kurt 104
 Strigelius, Victorinus 69
 Strozza, Tito Vespasiano 307
 Stupanus, Iohannes Nicolaus 71, 72
 Stur József 243, 247, 254, 255
 Sturm Simon 69, 208
 Suarez, Francesco 28, 29
 Sudhoff, Karl 130
 Suetonius Tranquillus 217
 Suligovszky, S. 116
 Sulzer, J. G. 173, 174
 Summer, Leonhardus 91
 Supka Géza 83
 Sunus 29
 Swanthoslaus de Clawosch 57
 Sylvester János 89, 111, 161, 201

 Szabó András 246, 247
 Szabó Ernő 223
 Szabó Ervin 197
 Szabó Ferenc 83
 Szabó Flóris 110
 Szabó Károly 10, 11, 18, 21, 23, 73, 86, 92, 331
 Szabó László 190, 191
 Cs. Szabó László 296
 Szabó Lőrinc 297
 Szabó Pál 294, 296
 Szakál Lajos 185

 Szakasits Árpád 290
 Szalády Antal 323
 Szalay László 263
 Szalkai László 50, 51, 54, 55, 59, 110
 Szántó Dániel 169
 Szántó György 284, 287
 Szántó Tibor 113, 180
 Szárkándi Anna 66
 Szarvas Gábor 9
 Szász Zoltán 229
 Szathmári Pap Sándor 301, 304
 Szauder József 172
 Szeberényi Lehel 296
 Széchenyi Ferenc 173, 316, 331
 Széchenyi György 202
 Széchenyi István 138, 140, 144, 171, 181—184, 321
 Széchy Károly 144
 Szécsi Ferenc 192
 Szecskó Károly 322
 H. Szederkényi Anikó 324, 325
 Szederkényi Anna 325
 Szegedi Pál 208
 Szegedinus, Paulus I. Szegedi Pál
 Szegedy János 309, 312
 Székács József 149
 Székely Ferenc 191—193
 Székely István 111
 Szekfű Gyula 45, 196, 197, 294
 Széll család 174
 Széll Farkas 167—169, 174
 Széll György 167
 Széll Kálmán 194
 Széll Sámuel 167
 Széll [Bessenyei] Marianne 167
 D. Szemző Piroška 4, 216, 262, 264, 266, 268, 270, 272, 274, 276, 278, 331
 Szendrei 175
 Szendi Steif Antal 84, 85
 Szenes Erzi 284, 287
 Szentiványi Dezső 86, 175
 Szentkuty Pál 300, 301, 304
 Szentmihályi János 340
 Szentpétery Imre 251
 Szép Ernő 284, 297
 Szerdahelyi György 251
 Szeremlei Sámuel 166
 Szervácus (Szent) 235
 Szigethy Mihály 168
 Szikszói Benedek 56
 Szilády Áron 86, 196
 Szilágyi Ferenc 174
 Szilágyi Géza 295
 Szilágyi Sámuel 166
 Szilágyi Sándor 15, 269
 Színi Gyula 83
 Szimneyi József 15, 18, 26, 38, 144, 152, 167, 173, 208, 222, 246, 247, 259, 265
 Szókratész 298
 Szolchani, Martinus 95
 Szolnoki Sándor Pál 287
 Szombathi János 101
 Szomorj Dezső 284

- Sztravinskij, Igor 84
 Sztripszky Hiador 9, 12, 202
 Szucsich Mária 284, 287
 Szulejmán (szultán) 88, 350
- Tábori Kornél 182
 Tacitus, Publius Cornelius 29
 Tairoff, Alexander 85
 Tamás Aladár 83—85
 Tarnai Andor 32, 175, 180, 340
 Tasi József 328
 Téglás Dezső 80
 Telegdi Miklós 17, 19, 20, 28, 32, 60, 61,
 86, 87, 203
 Telegdi Pap Sámuel 300—305
 Telek József 112
 Teleki József 168
 Teleki Sámuel 305, 316, 319
 Temesvári Pelbárt 28, 112
 Terentius Afer, Publius 29
 Tersánszky Józsi Jenő 294—296
 Tersztyánszky Dániel 250, 251, 256, 257
 Tetzl Lőrinc 199, 200
 Teubelius, Johannes 95
 Teveli Mihály 171
 Tezla, Albert 40
 Thaly Kálmán 342
 Theodoricus 69
 Thieme 116
 Thomas de Aquino 70
 Thukydidész 29
 Thuróczy János 346, 348
 Thury Zoltán 190
 Thurzó család 210
 Thurzó György 71, 73
 Thurzó Imre 97
 Thurzó Szaniszló 347
 Tibullus, Albius 69
 Tieffal, Johannes Christoph 90
 Tieffal, Wolfgang Matthäus 90
 Tisza István 79—81, 190—194, 196
 Toldy Ferenc 142, 174, 175, 178—180, 342
 Tolnai Gábor 2
 Tolnai István 59
 Tolnai Nagy Imre 208
 Torbágyi Tiborné 101
 M. Tófalusi Kis Miklós 103, 104, 300—305
 Tófalusiné Székely Mária 304
 Tóth András 98, 340
 Tóth Árpád 291, 295
 Tóth Béla 166
 Tóth Dezső 222
 Tóth Ferencné 342
 Tóth Gábor 340
 Tóth István 66
 Tóth János 224
 Tóth Kálmán 190
 Török István 301
 Török János 309
 Török Lajos 251
 Trapezuntius, Georgius 32, 35
 Trattner Mátvás 259
 Trifu, Valeriu 227
- Trócsányi Zoltán 1—3
 Trombitás János 63, 64
 Türec, Sebastian 13
 Türling Ferenc 71
 Tuskés Tibor 114
- Udvarnoky Imre 309, 313
 Udvarnoky Lajos 313
 Ugo de Pisa 52, 53, 56
 Ugrin Aranka 137, 138, 140, 142, 144, 146,
 148, 150, 152
 II. Ulászló 347
 Ulbrich, Karl 226, 227
 Ullrich, Heinrich 16
 Ungnád Kristóf 62, 65
 Ungnád Kristófné l. Losonczy Anna
 Ungvárméreti Tóth László 180
 Unterbaumius Dávid 97
 Urbanus de Conyn 57
 Ursinus, Sacharias 69
 Uzoni Fosztó István 324
 Uzoni Péter 324
 Ürményi József 245, 247, 250, 251
- V. A. l. Vízkelety András
 V. G. 192
 Vadász Miklós 193
 Vajda János 333
 Vajda Péter 139, 141, 143—149, 151
 Vajda Sándor 84, 85
 Válaszúti György 216, 217
 Valerius Maximus 69
 Valéry, Paul 298
 Valjavetz, Fritz 226
 Valla, Lorenzo 29, 30, 32
 Vályi András 173
 Vámbéry Rusztem 83
 Van Swieten 249
 Várad-Sternberg János 187, 188
 Varga Imre 92
 Varga János 140, 147
 Varga Sándor 114
 Varjas Béla 2, 4, 5, 64, 65
 Varjú Elemér 60
 Várkonyi Ágnes 137
 Váry 289
 Vásárhelyi Gergely 86
 Vasquez, Gabriel 28
 Vaszary Gábor 298
 Vaszary János 287
 Vaszary Kolos 219
 Vayerné Zibolen Ágnes 325
 Vazul (metropolita) 133
 Veér Imre 284
 Velechinus István 13, 14
 Vencel (király) 238
 Vencel (Szent) 235, 238
 Venetianer Lajos 111
 Verdussen, Hieronymus 201—203
 Veres Péter 294, 296, 297
 Veresmarti Mihály 32
 Veress Endre 337
 Vergilius Maro, Publius 29, 69

- Veritas (Veridicus) I. Huszár Antal és
 Diamandi Miklós
 Verlaine, Paul 284
 Vértesy Miklós 33, 34, 98—200, 254
 Verzár Frigyes 72
 Verzea, Ileana 227
 Vészi Endre 295
 Victorinus 100
 Vida Tivadar 121, 122, 124, 126, 128, 130,
 132, 134, 136, 173, 350
 Vigerius, Franciscus 35
 Vince (saragossai), (Szent) 235
 Vincentius Bellovacensis 70
 Vinea, Jon 85
 Vio, Tommaso de I. Cajetan
 Viszota Gyula 321
 Vitéz János 45—50, 100, 210, 217, 218,
 340
 Vitus (Szent) 239
 Vízkelety András 60, 109, 110, 116, 329,
 339, 340
 Voit Krisztina 114, 338, 340
 Voltaire 318
 Voragine, Jacobus de 28
 Vörös Antal 247, 254
 Vörös Károly 140
 Vörösmarty Mihály 113, 149

 Wagner Károly 253
 Waldapfel József 66, 74
 Waldbauer Ilona 199
 Wallenhausen Gyula 106
 Walner, Casparus 91
 Walnesus, Philippus 208
 Waltherr László 105
 Wangermann, Ernst 226
 Waradiensis, Johannes I. Vitéz János
 Weber, Max 223
 Weber Simon Péter 309, 313
 Weisweiler 209
 Weitzmann 336
 Weller Emil 22
 Welzhofer, Karl 127—129
 Wenzel Gusztáv 99
 Weöres Sándor 180
 Werbóczy István 92, 103
 Wernher György 348—350
 Wesselényi Ferenc 66, 201, 144, 201
 Wesselényi Ferencné I. Szárkándi Anna
 Wesselényi Miklós 312, 324
 Wessprémi István 172, 173
 Wettinger, Marcus 27

 Whitman, Walt 284
 Widmanstad, Georg 21
 Wiedmannus, Nicolaus 208
 Wigand Ottó 143, 144, 150, 269
 Wilde, Oscar 291
 Wilhelmus Lugdunensis 70
 Wimmer Éva 100
 V. Windisch Éva 102, 302, 329
 Windischgrätz, Gottlieb 206
 Winserinus, Philippus 69
 Wislocki, Wladislaus 57
 Wix Györgyné 105
 Wodianer család 265—268, 272
 Wodianer Arthur 263, 265, 266, 269—272,
 274—276
 Wodianer Fülöp 262—264, 267, 268
 Wolff, Sigismundus 91
 Wolfner József 267
 Wurzer, Casparus 91

 Xántus János 229

 Zabanius, Isaacus 94
 Zablerus, Jacobus 95
 Zaczkiewiczowa, J. 116
 Zalán Menyhért 121, 122, 125, 127, 130,
 131, 133, 134, 212
 Zama, Ioannes 91
 Zamaia Ferdinánd 64—66
 Zamfirescu, Ion 227
 Zamora, Gaspar de 28
 Zamoyski János 66
 Zátonyi Sándor 201
 Zawadzki, Johannes 22
 Zelk Zoltán 294, 297
 Zelliger Lajos 18
 M. Zemplén Jolán 247
 Zilahy Lajos 294
 Zimmermann, Johannes 208
 Zinner, Ernst 131
 Zircz Péter 339, 340
 Zistler József 309
 Zoltai Lajos 165, 166
 Zoványi Jenő 165
 Zrínyi család 67, 68
 Zrínyi Orsolya 68
 Zwonaricius, Emericus 94

 Zsigray Julianna 298
 Zsilinszky Mihály 186
 Zsolt Béla 297

Könyvtári kutatások és a Magyar Könyvszemle a felszabadulás után

1. A *Magyar Könyvszemle* felszabadulás utáni harminc éve nem harminc évfolyamot termelt, hanem e szám megjelenéséig huszonkettőt és háromnegyedet. A háromnegyed évfolyamot, az 1944. évi II–IV. füzetet 1945-ben szerkesztették és nyomták, tehát ez az összevont szám a felszabadulás után született. A világ egyik legnagyobb múltú (alapítási éve: 1876), könyvtári kutatásokat publikáló folyóiratának megjelentek még a felszabadulás után az 1945-ös és 1946-os évfolyamba illő összevont füzetek, majd 1955-ig szünetelt a működése. Az 1955. évtől folyamatosan, évről évre sorjáznak a teljes évfolyamok. 1976-ban ünnepelheti a *Magyar Könyvszemle* indulásának 100. évfordulóját, mérlegelheti viszonylagos folyamatosságának és többszöri megszakítottóságának okait.

Bár az elmúlt harminc év alatt nem tud harminc folyóirat-évfolyamot felmutatni, mégis tükrözi a felszabadulás utáni könyvtári kutatási viszonyokat. Története így összefonódik a lapjain megjelenő főbb ismeretágak kutatási eredményeinek történetével. Ha pedig ez így igaz, akkor a folyóirat kutatásszervező ereje, műhely jellege sem vitatható.

A felszabadulás 30. évfordulója és a folyóirat megindulásának közelebbi 100. évfordulója alkalmat kínál a lap hivatásának vizsgálatára, a könyvtári kutatásokban, a társadalom-történeti tudományos kutatásokban, a tudományos és könyvtári közéletben betöltött szerepének tanulmányozására.

2. A felszabadulás utáni első számok, az első évfolyamok jól mutatják a folyóirat *hagyományokhoz való viszonyát*. Igazolják, hogy a kultúra folytonos is, de specifikuma is van. Arról tanúskodnak, hogy a folytonosság nem mindent megőrző folyamat.

A *Magyar Könyvszemle* 1944. évi évfolyama egybekötve, külső megjelenésében alig érzékelteti, hogy a magyar történelemben mekkora fordulat állt be a bevezetőben már említett módon közreadott két szám: az I. füzet és az összevont II–IV. füzet megjelenése közötti időben. Igaz, a szerkesztőség célja csupán az volt, hogy az „itt nyújtott összevont füzetrel, melynek anyaga felelő részben már 1944 tavaszán együtt volt, lezárjuk az 1944. évi LXVIII. évfolyamot”.¹ A változást azonban jelzi a Szerkesztő- és Kiadó-Bizottság személyi összetételének módosulása. Ez a változás összefüggésben áll azzal a körülménnyel, hogy az 1944. évi I. füzetben a folyóiratnak még alcíme van: a magyar könyvtárak közlönye, jelzi, hogy a szerkesztő (TRÓCSÁNYI Zoltán) a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesületének megbízásából végzi munkáját,

¹ Egyleveles röplap a *Magyar Könyvszemle* 1945-ben megjelent 1944. évi II–IV. füzet mellett.

továbbá feltünteti, hogy a Szerkesztő- és Kiadó-Bizottság azon könyvtárak igazgatóiból alakul, amelyek a *Magyar Könyvszemle* kiadásához bizonyos ívszámok költségeivel (legalább száz pengővel) hozzájárulnak, a II–IV. füzet pedig már nem közöl alcímet, új szerkesztő neve (VARJAS Béla) szerepel a lapon, kiadóként továbbra is a M. Nemz. Múzeum Orsz. Széchényi Könyvtárát tünteti fel, tájékoztat a Szerkesztő- és Kiadó-Bizottság új személyi összetételéről (BISZTRAY Gyula, DEZSÉNYI Béla, GYÖRKE József, MÁTRAI László, TRÓCSÁNYI Zoltán, VARJAS Béla).

Az új szerkesztőbizottság és az Országos Széchényi Könyvtár új vezetői tiszteletreméltó erőkifejtéssel fáradoztak azon, hogy ez a könyvészeti folyóirat meg ne szűnjön. Az OSZK főigazgatója, GYÖRKE József 1945. október 31-én így írt a miniszterhez:

„A mai rendkívüli viszonyokra tekintettel, kizárólag a legfontosabb, a magyar és a nemzetközi tudományosság szempontjából is különleges jelentőséggel bíró kiadványsorozataink költségvetésben való biztosítását kérem Miniszter Úrtól. Első helyen kell megemlítenem a Magyar Könyvszemle c. folyóiratot, amely Európának legrégebb ma is élő könyvtörténeti szemléje. A magyar kultúra ellen vétkeznénk, hogy ha ez a folyóirat anyagiak hiányában kénytelen volna megjelenésében szünetelni.”²

Harminc év után szinte lehetetlen a nyomtatott szövegekből, a kort pedig hitelesen tükröző iratokból, akár személyes emlékeinkből is visszaidézni a háborút követő könyvtári helyreállításnak — a romeltakarítástól alig különböző — fizikai teendőit: a hivatali és raktári helyiségek használhatóvá tételét, majd az óvóhelyre és a földszinti hivatali helyiségekbe menekített könyvek, hírlapok, folyóiratok és kéziratkötetek százezreinek az emeleti raktárhelyiségekbe való felhordását, a Nyugatra hurcolt, de szerencsére hiánytalanul visszakerült kincseknek, 5620 munkának: középkori kódexeknek, ősnomtatványoknak, újkori kéziratoknak, APPONYI Sándor hungaricáinak és a Régi magyar gyűjtemény legfőbb értékeinek helyrerakását.

„A háború következményeit magánhordozó nehéz esztendőben békebeli erőfeszítéssel indult meg a szakszerű tudományos munka. Régi szándékát hozta tető alá az Országos Széchényi Könyvtár, midőn elindította a Nemzeti Bibliográfia füzeteit. VARJAS Béla szerkesztésében újra indult a világ legrégebb, ma is élő könyvtörténeti folyóirata, a Magyar Könyvszemle” —

— adott számot TOLNAI Gábor 1947-ben az előző két évre visszatekintő, összefoglaló beszámolójában, amelyet a könyvtár munkatársai számára tartott.³

A lap 1944. évi II–IV. füzete 1945. decemberében jelent meg, s már 1946. márciusában napvilágot látott az 1945. évi I–IV. füzet is.

„1946-tól kezdve — amikor a Magyar Könyvszemle LXX. jubiláris évfolyamába lép — újra negyedévenként külön-külön füzetben megjelenő számokkal kívánjuk szolgálni legnagyobb szellemi kincsünknek, a magyar könyvnek, s fellegrárának a magyar könyvtáraknak, rajtuk keresztül pedig az egész magyar tudományosságnak ügyét. A Magyar Könyvszemlét mindenkinek, aki nemzeti kultúránk iránt érdeklődik, szívesen megküldjük, mert úgy érezzük: kell hogy a magyar könyv és a magyar könyvtárak ezentúl a nemzet sokkal szélesebb rétegét érdekeljék, mint eddig bármikor”⁴ — adja közre programját, terveit a szerkesztőség.

Könyv, könyvtárak, tudományosság, közművelődés — szervesen összekapcsolható fogalmak, olyan elemek, olyan tudományos vizsgálódási tárgyak, amelyek adhatják egy nagymúltú könyvészeti folyóirat szerkesztési tartalmát

² M. Nemz. Múzeum Országos Széchényi Könyvtára irattára, 291/1945 sz.

³ Uo., 402/1947.

⁴ I. egyleveles röplap.

és keretét, ha van rendszerteremtő koncepció, amely az ismeretágak egységbe szerveződését támasztja alá, ha van világos felfogás, amely értékrendszert alakít ki az ismeretekben belül, ha van cél, amely az objektív kulturális értékek szubjektívizációja irányába mutat.

A *Magyar Könyvszemle* felszabadulás utáni első kötetei inkább csak arról tanúskodnak, hogy fennmaradásának célját, munkájának fejlődését a múlthoz, korábbi önmagához mérte, mérhette. Szerkesztői, szerzői a kulturális, tudományos fejlődést ugyan a társadalmi-történeti folyamat részeként fogták fel, de még nem érkezett el az idő a kulturális értékrendszer kettős jellegének felismerésére, vagyis a műveltségi értékrendszer társadalmi szerepe szerint: szociális értékű és tartalma szerint: kulturális értékű megkülönböztetésére és összekapcsolására. A társadalmi gyakorlat még nem követelte a társadalmi szükségletek szerinti elméleti és gyakorlati megközelítést. Nem tekintve át most a folyóirat 70 évének ellentmondásos eszmei vonulatait, felfedhető, hogy a közvetlen megelőző esztendőkből, az eszmeileg legválságosabb években is, élt az a haladó tudományos gondolat, amelyre a felszabadulás után építhettek a szerkesztők, kitűzhatték célul a humanista eszményekhez való hűséget. A régi átvételét történeti értelemben foghatták fel. Elszakadni sem akartak, de ragaszkodni sem. A lap 1937-től 1944-ig terjedő korszaka, TRÓCSÁNYI Zoltán szerkesztői periódusa, sok pozitív elemet hagyott örökségként. Fialat szerzői gárda nevelődött, olyanok, akikben a könyvtári és szaktudományos felkészültség együttesen öltött testet. Könyv-, könyvtár- és sajtótörténeti kutatásaikat művelődéstörténeti szemszögből végezték, így a társadalomtörténeti és szociológiai háttér és megközelítés sem hiányzott. Nem szorítottak a tudományos könyvtári kérdések vizsgálatára, hanem kiterjesztették figyelmüket a népkönyvtárakra, városi, vidéki közkönyvtárakra is. A könyvtári új követelmények is helyet kaptak: jelentkezett a dokumentáció problematikája. Nem szűkölt le a látókör valami provincializmusba: külföldi könyvtárak történetéről, működéséről, általában nemzetközi kitekintésről adtak hírt a közlemények, híradások.

Tudományosság, humanizmus és erkölcsiség jelenlétéről szól röviden TRÓCSÁNYI Zoltán az 1945-ös kötetben megjelent *A budapesti német könyvharácsolás* c. tanulmányában:

„Hogy a Magyar Könyvszemlének a zsidótörvényekkel szemben mi volt az álláspontja, azt a folyóirat olvasói előtt nem kell magyaráznunk, s laikusok számára is elegendő, hogy ha csak az 1939 óta megjelent füzetekre, de különösen az 1944. január—márciusi számra hivatkozunk, melyeknek munkatársai túlnyomó részben demokratikus gondolkozású, mindenkor magyar humanista eszményekért lelkesedő tudósok voltak, közreműködtek a Magyar Könyvszemle szellemének kialakításában s később részeseivé váltak azoknak az üldözötteknek, melyek a magyar társadalom egy részére, idegen téveszméknek a magyar politikai gondolkodásba átlántálása miatt szakadtak.”⁵

Ez az írás azért született, mert a fasiszta rendszer „a magyar szellemi életnek a zsidó szerzők írói műveitől való megóvása tárgyában” tett intézkedéseit és működését akarta feltárni, leleplezni, mert ez „oly könyvtörténeti esemény, amelyet a magyar könyvtörténet folyóirata nem hagyhat figyelmen kívül”.⁶ A cikk szigorúan hiteles, dokumentált, mert: „tudományos folyóiratban min-

⁵ TRÓCSÁNYI Zoltán: *A budapesti német könyvharácsolás*. Magyar Könyvszemle 1945. I—IV. füzet 1. l.

⁶ Uo.

den állítást pontos adatokkal, forrásokra hivatkozással kell igazolni, különben az olvasó kételkedéssel fogadja.”⁷

Ez az írás egyúttal egy több évtizedes nagy „per” folytatásának és lezárásának is tekinthető. Feleletnek, válasznak foghatjuk fel — a *Magyar Könyvszemle* története tanulmányozásának perspektívájába állítva — GULYÁS Pálnak 1921–22-ben megjelent soraira. Felelet, válasz az ellenforradalmi hivatalos könyvtári irányításnak, amely megíratta a magyar Tanácsköztársaság könyvtárügyéről a *Kommunista könyvtárpolitika* c. terjedelmes, gyalázkodó írást, amely megtévesztően alaposnak tűnik: két részletben, 16 fejezetben, összesen 129 oldalon folytat „leleplező” tevékenységet, csak éppen hamisítva, csak éppen kevésbé hitelesen dokumentálva.

A „nagy per” lezárult, a *Könyvszemle* folytatja és keresi útját. A tudományban folytonosság van. A folyóirat — profiljához híven — könyvtörténetünk és könyvkiadás-történetünk kutatási eredményeit adja közre — a magyar tudományosság hasznára, de nem egy alkalommal az egyetemes művelődéstörténet javára. Nemzetközi kitekintése a hagyományos módon jellemzi, de új, eddig elzárt területeket is bevon már figyelme körébe. Felfedezés erejű az orosz könyvkultúráról szóló híradás (VARJAS Béla), tájékozódhat az olvasó a Szovjetunió tudományos akadémiajának könyvtáráról is immár (SZEMZŐ Piroska).

A tudományos folytonosság nem spontán jellegű. A társadalmi valóság mozgásából fakad ugyan, de a kulturális változást ki kell váltani. A *Magyar Könyvszemle* 1946. évi I–IV. füzeté még 1947 decemberében megjelent, s megszakítottasága után 1955-ben látott napvilágot újra a lap LXXI. évfolyamának 1–2. összevont száma.

3. A *Magyar Könyvszemle* 1955. évi 1–2. számán az olvasható, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtártudományi Főbizottságának folyóirataként jelenik meg. Felelős szerkesztője: VARJAS Béla, szerkesztőbizottságának tagjai: DEZSÉNYI Béla (helyettes szerkesztő), HARASZTHY Gyula, KOVÁCS Máté, KŐHALMI Béla, MÁTRAI László, VARJAS Béla.

Elérkezett-e a folyóirat számára az az idő, amelyben a lapjain publikálandó ismereteket valami *uralkodó értéktudat* kötőanyaga, rendszerformáló ereje fogja össze, megfogalmazódik-e a lap hivatása, van-e karaktere, tükrözi-e tartalma a specifikumot, azt, amire rendeltetett?

E nagymúltú folyóiratnak 1876-tól 1947-ig terjedő 70 évfolyama az írás-és könyvtörténeti, történeti és irodalomtörténeti adatoknak gazdag tárháza. 1947 óta tartó szünetelése visszavetette mind a könyvtártani, mind pedig a könyvtörténeti kutatást. Az akadémiai főbizottság megalakulása és a *Könyvszemle* újraindulásának lehetősége a különböző könyvtári irányzatok képviselőit nagy várakozással töltötte el. Reális igényként mutatkozott a lap tematikai körének bővítése. KŐHALMI Béla időben, 1954-ben felhívta a figyelmet arra, hogy: „a könyvtárosság ismeretanyaga a rész tudományok egész sorát fogja össze: írás-, könyv-, nyomdászati-, sajtó- és könyvtártörténetet, a könyvtártörténettel összefonódó bibliográfiát és anyagát a könyvtártant, a bibliotheconomiát — ami jóval több egy összeadási végeredménynél, mert az irodalom feltárásának, vagyis a rész tudományok kapcsolatának és kölcsönös alkalmazásának követelménye teszi ki igazi tartalmát”.⁸ A Könyvtártudományi Főbizott-

⁷ Uo. 10.

⁸ KŐHALMI Béla: *Könyvtártudományunk feladatai*. A Magyar Tudományos Akadémia I. Osztályának közleményei 1954. 356.

ság működése azonban, következőképpen folyóiratának: a *Magyar Könyvszemlének* 1955-től 1961-ig terjedő periódusa amellettt tanúskodnak, hogy bár — a széleskörűen értelmezett profil keretei között — számos értékes közlemény született, fellendült a könyvtártani szakirodalom művelése, a lap könyvtörténeti kutatások szerveződési központjává vált, de a benne tükröződő ismeretágak összeseadási végeredménye sem mutatkozott, közös nézetrendszer nem alakult ki.

Az 1955-ös indító számban VARJAS Béla elvi problémákat taglaló bevezető tanulmánya (*A könyvtártudomány elvi alapja és rendszere*) vitát kívánó állásfoglalásnak kínákozott. A cikknek külföldi visszhangja is volt. Hatását azonban nem lehetett teljes bizonyossággal mérni. Eszmecserek tárgyát képezte könyvtári körökben, ezek a viták azonban konkrét, cikk formában testet öltött hozzászólásokig nem jutottak el. KÓHALMI Béla tanulmánya pedig (*Vita a könyvtártudományról*), amelyik 1954 szeptemberében íródott, csak 1958-ban látott napvilágot az *Országos Széchényi Könyvtár Évkönyvében*. Külön vizsgálátot érdemelne annak tanulmányozása, hogy a progresszív könyvtári gondolatot és haladó kutatási igényeket képviselő KÓHALMI Béla már 1954-ben megfogalmazott előrelátó figyelmeztetése miatt maradt hatástalan. Figyelmeztetése így szólt: könyvtárosainkban megvolt a könyvtártudomány alapvető problémáival való foglalkozás készsége, „de túlságosan könnyen engedtek teret az üzem hatásának, a praktikum szempontjainak túl nagy engedményt tettek és kialakult a provincializmusnak az a fajtája, amely még a rokon tudományos intézményekkel, a kutatóintézetekkel való kapcsolatot is elhanyagolta. Ha van intézmény, amelynek számára veszélyt jelent, ha csak a technikával foglalkozik, úgy a könyvtár az, amelyet szoros szálak kötnék a szellemi élethez és jelentős szerepet kell vállalnia a tudományra alapozott társadalomépítő munkában.”⁹

1957-ben KÓHALMI Béla kapott megbízást a felelős szerkesztői teendők ellátására. Helyettes szerkesztőként (már 1954 óta) DEZSÉNYI Béla működött. A folyóiratnak az ekkor induló korszaka sem volt mentes a pragmatizmustól, amely tagadja a történelmi fejlődés törvényszerű jellegét és a cselekvési hasznosság szempontjával fedi el a műveltség, a művelődés megközelítésének két alapvető módját, az értékrendszer szerinti kettős jellegét. Azt ugyanis, hogy társadalmi szerepe szerint szociális értékű, tartalma szerint kulturális érték. Az a felfogás — amelyik a *Könyvszemle* hasábjain is jócskán tükröződött —, amely a könyvtári praktikumot tekintette elsődlegesnek, hajlamosnak mutatkozott lebecsülni a műveltség kulturális értékrend szerinti megítélését, úgy fogta fel, hogy a műveltség értékét a társadalmi gyakorlatban való funkcionálás kapcsán kapja meg. Ez az irányzat kevés figyelmet fordított arra, hogy a műveltségben mennyi a tudomány, a művészet stb. aránya és mi a műveltség tartalma.

Kedvező fejleménynek ítéelhetjük viszont meg, hogy KÓHALMI Béla következetesen szorgalmazta, MÁTRAI László tudományos súlyával támogatta azt a művelődéstörténeti törekvést, hogy a nemzeti tudományok művelésének elősegítése érdekében haladjanak előre a „Régi Magyarországi Nyomatványok” bibliográfiái munkálatai. Az e témában folyó kutatások eredményei tették lehetővé, hogy amikor (1973 közeledtén) könyvtári irányításunk helyesen

⁹ KÓHALMI Béla: *Vita a könyvtártudományról*. Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve 1957. Bp. 1958. 76.

határozott az 500 éves magyar könyvnyomtatás megünneplésének a nemzetközi könyvív olvasási kultúrát fejlesztő akcióival való összekapcsolására, elegendő tudományos eredmény segítette a közművelődési tevékenységet. Tudomány és közművelődés érdekei így vágtak egybe, így lehetett számolni a közműveltség tartalmi gazdagodásával, a műveltség kulturális értékének növelésével.

4. 1961-től a folyóirat szakmai és ideológiai színvonalát az Akadémia I. Osztályának az a vezetőségi határozata szabta meg, amely az addigi Könyvtár-tudományi Főbizottság szerepét az új Irodalomtörténeti Főbizottság keretében működő Könyvtörténeti, Bibliográfiai és Dokumentációs Munkabizottságra ruházta át. Az addig túlságosan szélesre szabott tematikai körből, a könyvvel és könyvtárakkal foglalkozó stúdiumok közül kiemelte azokat, amelyek tudományosan elfogadott alapelvek szerint más szaktudományok tárgyaiként és segítőiként, éppen hazánkban, figyelemreméltó eredményekre tekintenek vissza.

A követelmények szempontjából tehát a *Magyar Könyvszemle* elsődleges feladatává vált, hogy megóvja és aláhúzza a Munkabizottság gondozására bízott szakterületek tekintélyét, hogy technikai és szervezési feladatok részletező tárgyalása helyett szorosan vett elméleti, a társadalomtudományokkal szervesen összefüggő, sok tekintetben azok kutatási bázisát képező témákat tűzzön maga elé.

A szerkesztőbizottság elsősorban a történeti témák sokoldalú és pontos meg-tárgyalására törekedett és az RMK új feldolgozását megalapozó tanulmányok számára a folyóirat újra megnyitotta több évtizede szünetelő *Magyar Könyves-ház* c. rovatát. A másik kiemelt témakörének tekintette a legújabb kor könyv-és sajtótörténetét. A XX. század sajtótörténetével — főleg az illegális és fél-legális mozgalmi és pártlapok történetével összefüggő kutatásoknak — egészen a *Tanulmányok a magyar szocialista irodalom történetéből* megjelenéséig — a *Magyar Könyvszemle* volt úgyszólván az egyedüli gazdája. A könyvtörténet régebbi korszakainak feltárása közben a folyóirat a Corvina-kutatást fennállása óta immár másodszer a kor színvonalára emelte és ezzel a szerkesztőségi műhelymunkával segítette megérlelni a MÁTYÁS könyvtáráról keletkező össze-foglaló műveket.

A folyóirat publikálási lehetőséget biztosított a dokumentáció és a bibliog-ráfia társadalomtudományi vonatkozásait érintő tényközléseknek és elvi vonatkozású cikkeknek. Foglalkozott a tájékoztatás elvi kérdéseivel, a doku-mentációs szabványosítással és az egyes különleges dokumentumfajtákkal (térképek, plakátok).

A *Könyvszemle* 1970. évi 1—2. száma emlékezik az 1969-ben elhunyt KÓHALMI Bélára. Az ő tevékenysége a folyóirat felszabadulás utáni történe-tében korszakos jelentőségű. Ma még nem tudunk vállalkozni örökségének teljes értékű felmutatására. A folyóirat történetének a közelgő 100 éves évfor-duló alkalmából történő részletes bemutatása alkalmat kínál a könyvtári kutatásokban, folyóiratunk szerkesztésében és a tudományos közéletben elfoglalt helyének értékelésére. Az ő személye és az azóta ugyancsak elhalt DEZSÉNYI Béla szerkesztői egyénisége adták meg a szubjektív feltételeket ahhoz, hogy a *Magyar Könyvszemle* kutatásszervezési góccá fejlődjön.

A folyóirat megbízható közlési alapot biztosított az elkészült tanulmányok számára, szigorú szerkesztési elveivel és magas követelményeket támasztó tudományosságával módszertani segítséget nyújtott a könyv- és könyvtár-

történeti munkába bekapcsolódó tapasztaltabb és a fiatal kutatók számára Törekedtek arra, hogy a kutatás azokon a területeken folyjék, ahol értékes hagyományaink vannak. Fórumot adtak a haladó tudományos gondolatnak, cikkeket közöltek olyan sajtótörténeti és kiadástörténeti témákból, amelyek rámutattak a felszabadulás előtti elnyomó művelődéspolitikai népellenes hatásaira. Közvetve a társadalmi gyakorlatot is segítette szerkesztői munkájuk, mert a könyvtörténet, az újságtörténet, a bibliofília tudományos kérdései áttételesen a könyvtermelésre és a könyvkiadásra is visszahatnak. A bibliográfia, a dokumentáció, a tudományos információ tárgykörebe vágó közlemények pedig a közvetlen gyakorlati célokat szolgáló kutatókat támogatják.

KÓHALMI Béla halála után MÁTRAI László lett a szerkesztőbizottság elnöke, mellette DEZSÉNYI Béla végezte haláláig (1972) a szerkesztői tevékenységet. DEZSÉNYI Béla halála után MÁTRAI László akadémikus az egyetlen a jelen szerkesztőbizottság tagjai közül, aki az 1945-ben alakított szerkesztőbizottságnak is tagja volt. Az ő személye reprezentálja a nagymúltú folyóirat életében a folyamatossgot. Az ő tudományos igényessége és művelődéstörténeti koncepciója óvja a lapot a története folyamán többször kísértő tévutaktól.

A Magyar Tudományos Akadémia I. Osztálya 1974-ben újjáalakította a szerkesztőbizottságot és két új szerkesztőt bízott meg. A kívánalmakat abban fogalmazta meg, hogy a közel 100 éves folyóirat vigye tovább azokat a hagyományokat, amelyeknek a jegyében a hazai társadalmi-történeti kutatásoknak, a sajátosan magyar vonatkozású, ún. nemzeti tudományok művelésének semmi mással nem pótolható segítséget ad. Az eddigiekhez képest, jobban támaszkodjon a könyvtári kutatóbázisokra, annak a tudománypolitikai felfogásnak szellemében, amely szerint a könyvtáraknak mint kutatóhelyeknek a jellegét erősíteni kell. Terjessze ki figyelmét Szemle rovatában a nemzetközi könyvtári élet kiemelkedő szakmai kiadványaira, és törekedjen olyan elvi, átfogó jellegű tanulmányok közlésére is, amelyekben a sajátos kutatási területek eredményei szervezesebben illeszkednek a szaktudományos előrehaladás országos kérdésköreibe.

ZOLTÁN HAVASI

**Les recherches de bibliothèque et la Magyar Könyvszemle
(Revue du Livre Hongroise) après la libération**

Bien que la *Magyar Könyvszemle* (Revue du Livre Hongroise) ne puisse pas totaliser trente volumes durant les derniers trente ans (étant donné qu'elle ne fonctionnait pas entre 1947 et 1954), elle reflète pourtant les conditions des recherches de bibliothèque, et son histoire s'entrelace avec celle des résultats des branches principales de la connaissance qui paraissent sur ses pages. En étudiant l'histoire de ces trente ans, on peut poursuivre l'importance de la revue en tant qu'organisatrice des recherches et en tant qu'atelier.

Les premiers volumes de la Revue du Livre Hongroise (*Magyar Könyvszemle*) d'après la libération témoignent de ce qu'elle pouvait mesurer le but de son existence et l'évolution de son travail à ses traditions, à ses volumes précédents. Il s'avère qu'aux années immédiatement avant la libération, aux années idéologiquement les plus critiques, en 1944 même, une pensée scientifique progressiste était présente, sur laquelle les rédacteurs pouvaient se baser même après la libération, en s'assignant pour but la fidélité aux idées humanistes. Fidèle à son profil, le revue continuait à publier les résultats des recherches dans le domaine de l'histoire de livre et de la publication de livre dans ses volumes d'après la libération aussi, au profit de la vie scientifique hongroise, et, maintes fois, au profit de l'histoire de la civilisation universelle même.

Cette revue qui peut se vanter d'un passé illustre (elle a été fondée en 1876) constituée, par sa série depuis les origines jusqu'à 1947, un trésor riche des données d'histoire de l'écriture et du livre, des données historiques et d'histoire littéraire. L'interruption de sa fonction entre 1947 et 1954 a rejeté en arrière les recherches de bibliothéconomie et d'histoire de livre en Hongrie. En 1955, quand elle a reparu sous l'égide de l'Académie des Sciences de Hongrie, elle a rempli d'une grande attente les représentants des tendances diverses de la recherche de bibliothèque. Une exigence sensible s'est montrée pour l'amplification du cercle thématique de la revue. Les travaux de la littérature bibliothéconomique ont pris un grand essor et la revue est devenue le centre d'organisation des recherches d'histoire de livre. Mais, dans le domaine des recherches bibliothéconomiques, la revue a fait une concession trop grande aux points de vue pratiques, même les volumes d'après 1957 ne sont pas exempts, eux non plus, d'un certain pragmatisme. En même temps, à cette période aussi, la revue continuait à représenter, d'une manière conséquente une conception d'histoire de la culture, à soutenir, par ses publications, dans l'intérêt des sciences nationales, les intentions bibliographiques rétrospectives en Hongrie, à élever les recherches d'histoire de livre au niveau de l'époque, à donner lieu aux résultats des recherches d'histoire de livre et de presse de l'époque moderne.

C'est l'Académie des Sciences de Hongrie qui a établi, en 1961, la direction professionnelle et idéologique de la revue. Du domaine des sujets jusque là trop large, elle a relevé ceux qui ont des résultats dignes d'attention, précisément chez nous, en tant que compagnons et auxiliaires des autres branches de la science aussi. La revue a assuré une base solide pour les études d'histoire d'écriture, de livre et de presse, elle a fourni un soutien méthodologique considérable, par ses préceptes de rédaction sévères et par ses exigences scientifiques, aux chercheurs experts de même qu'aux jeunes qui voulaient s'associer aux recherches historiques.